

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára.

V. ÉVFOLYAM.

Alapította :

1923.

6—7. SZAM.

RAVASZ LÁSZLÓ

NOV.—DEC.

TARTALOM:

Urnaptelenség. — Igéhirdezés. — Kultusz. — Beszédvázlatok. — Vallásos nevelés. Vas. isk. vezérfonal (B. J. Sz. J.). — A vas. isk. célja, anyaga és módszere. (I. L.) — Gyűlkezeseti munka. A konfirm. előkészítés elmélyítése. (I. L.) Belmissziói bizottság. — Tudomány-Világnézet. A keresztyén hit és törvénye. (D. J. A. Cramer-Muzsnay László). — Mi a pietizmus és mi nem pietizmus? (T. S.) — Megbeszélések: Iratterjesztésünk ügye. (I. L.) — Irodalmi szemle. — A kálvinista népeletről. Gazdag Gál. (Nagy Géza.) — Egyházi szemle. Az élő egyház. (M. S.) Világkapcsolatok. (I. L.) — Egyh. ker. közgyűlésünk.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

Dr. IMRE LAJOS

Dr. MAKKAI SÁNDOR

Dr. TAVASZY SÁNDOR

Megjelenik :
július és augusztus kivételével
minden hónapban.

Felelős szerkesztő :
Dr. Imre Lajos.
Kiadóhivatal :
Cluj-Kolozsvár, C. Victoriei 38.

Előfizetési ára :
Egész évre --- 150 Lei.
Egyes szám ára --- 15 Lei.

Ünneptelenség.

Az ünnep a legnagyobb áldás az ember életében. Mikor a szombat-esti hangulatra gondolunk, eszünkbe jut, hogy érzünk valami megkönnyebbülést, valami fölszabadulást. Megkönnyebbülünk a hétköznapi élet minden gondjától, levetjük alacsony küzdelmeit, fárasztó igavonását, s mintha fölöttünk új nap gyúlt volna ki a szombati alkonyat nyugodalmas csöndjében. Ünnep van; ez a szó a mi egész gyülekezetünknek, családuknak békét, pihenést, megnyugvást jelent. Hogy az ember még bírja ez élet súlyos feladatait, s nem roskadt még össze alattuk, hogy nem lettünk egészen ridegek és érzéktelenek minden magasabb dolog iránt, annak tulajdonítható, hogy vannak ünnepeink.

Hajh, csak nekünk, lelkipásztoroknak fárasztóbb és nehezebb az ünnep a hétköznapnál. Tudja azt közülünk mindenki, hogy az igehirdetés a legszebb kötelessége a lelkipásztoroknak, de egyúttal a legnehezebb és legfárasztóbb is. Mikor egy ünnepi reggelen látjuk hogyan gyűlnek híveink a templom elé, látjuk őket derűs arccal, gondtalanul beszélgetni, arra gondol közülünk igen sok, hogy ennek az ünnepi hangulatnak, ennek a fölemelő csöndnek az ő lelkéhez nagyon kevés köze van. Ha komolyan vesszük az igehirdetést, nem csoda, ha fárasztó lesz számunkra.

Eleinte minden erőnkkel küzdünk e kísértés ellen. Arra a gondolatra, hogy mi ne ünnepeljünk, önkénytelenül is föllázad a lelkünk. Mindenkép meg akarjuk tartani hangulatunkat az ünnepi fokon. Mikor a ruhát s a palástot fölvesszük, úgy tűnik föl, sikerült is, de az imádságunk kimértté, a beszédünk rapszodikussá lesz, s az ünnepi hangulat magunkra erőszakolt meze tovatűnik. Lassanként megdőbbenve érezzük, hogy a lelkünkig nem tud hatolni, az ünnep csak a ruhánkon látszik, beszédünk erőtlen, saját lelkünkben sem kelt visszhangot, az ünnepi fény elenyészik, s mi az ünnep estéjén örömmel gondolunk a közeledő hétköznapra. Lelkünkre borult örökre az ünneptelenség rideg, kietlen egyhangúsága.

Ez a kísértés különösen azért veszedelmes, mert legérzékenyebb pontján támadja meg a lelkünket. Egy ünneptelen vasárnap után ép olyan nyomasztó és rideg lesz az egész hét. Sok lelkipásztor ridegsége, csüggettsége épen innen van, és innen az igehirdetés sok esetben tapasztalt eredménytelensége is. Kit melegítene föl és kinek adna életet olyan igehirdetés, mely az ünneptelenség szomorú sötétségéből jön?! Hogy várjunk munkát, örömteljes és diadalmas munkát egy lélektől, mely a békesség és diadal napsugarában nem fürdött meg, hanem szegett szárnyal vánszorog tovább. Így lesz keserű, alacsony és nyomorult lassanként az egész életünk.

De hogy ezt meggyőzhessük, arra kell igyekeznünk, hogy hogy nekünk is legyenek ünnepeink. Ha az igehirdetés a lelkünkől jön, akkor nemcsak a gyülekezetnek, hanem elsősorban magunknak is fog szólni. Hiába prédikálunk másoknak, ha az az ige a mi lelkünket nem járta át és az a prédikáció nekünk nem adott valamit. Az első orvossága tehát e betegségnek az, hogy örömmel végezzük a munkát, amit vállaltunk, Első hetekben és hónapokban talán erőszakolt lesz még ez az öröm, de lassanként bensővé és igazzá válik. Így lesz ez a nap nekünk is ünnep. Olvasunk valamit, amit csak vasárnap szoktunk olvasni. Fölkeresünk valakit, akivel rég nem találkoztunk, és főképp dolgozunk a hétköznapi életünkben, hogy megérdemeljük az ünnepet.

Minden, ami fölemel, ami békességes és megnyugvást ad a lelkünkbe, ami derűssé és nyugodtá teszi a napot, alkalmas az ünnepi hangulat megőrzésére. „A legnagyobb mélységből — mondja Carlyle — vezet egy ösvény a legfelségesebb magasságra!”

IGEHIRDETÉS—KULTUSZ.

Beszédvázlatok.

1, *Krisztus utolsó üdvözlete.* (Jel. 22: 16 b.) (Karácsonyi). Jézus munkája földi élete és feltámadása után, a lelkekben. Ez a szó a Jelenések szerint utolsó szava híveihez. I. Magát Dávid gyökerének nevezi. Ez az Ószövetségben gyakran előforduló gondolat. A magyarázata, hogy a Dávid házának és királyságának vall. tört. célgondolata a messiási birodalom előképe és előkészítése. Ez a messiási gondolat Jézusban valósult meg, azért: „mielőtt Dávid lett volna, én vagyok“. Első az alfa, a kezdet, mely alapja azon reményeknek, melyek a Dávid házához kötve voltak. Az egész emberiség gyökere (Kol. 1:16), benne van értelme és célja mindennek, ami értékes, minden igazság, jóság, szépség alapja. Koronája és dicsősége még annak is, ami látszólag nincs vele kapcsolatban, mindenki, aki alkotni akar valami nagyot, neki szolgál. II. Fényes hajnalcsillag, egy új élet hajnala. Ahol valaki Krisztust megtalálja, annak életében emült az éj, hajnal van. Az életünk sötét éjjelein nézzünk a hajnalcsillagra, Jézusra.

2. *Az Ige testté lett* (Ján. 1: 1—14). (Karácsonyi). Az ünnep kettős arculata. Az egész világ és egész gyülekezet ünnepe, mégis legbensőbb, mert a hívek és család megszentelődését hirdeti. Az Ige Isten örök gondolata, üdvözítő kegyelme, mely öröktől fogva volt Istenben; a világ nem véletlen, Isten teremte, örök Igéjéből származik. Mindenben a világon ez tükröződik, minden erre irányul. A világ alapja és célja Isten. (Eféz. 1: 10) Ez az Ige életforrás, minden élet egyedüli forrása. Ez az emberek világossága, az Isten gyermekeié, akik az ő világosságában járnak. Az élet és világosság: az ő szeretete. Minden világosság belőle származik, örök szeretet világossága, ha a sötétség nem is tűri azt. — Ennek a világosságnak volt hirdetője János, készítette a világot a fény eljövetelére. — De mi történt? Ez a világ legszomorúbb bizonyossága, nem fogadták be őt. Az Ige testté lett, de erről sem a világ, sem Izrael nem akartak tudni, bár Isten előkészítette, s minden lélek vágyott utána. Aki az ő dicsőségébe elmerül, igazságát, világosságát, szeretetét látja, tudja, hogy az nem származhatott a világtól, ez az Isten egyszülöttjének dicsősége, ez, hogy „az Ige testté lett“, kulcs Isten szívéhez, hitünk boldog alapja. Minket is küldött Isten, hogy az ő dicsőségét hirdessük.

3. *De.* (Zsolt. 73: 23—26) (Ujévi). A kegyelem szólal meg így, mely bűneink, tévelygésünk és régi emberünk dacára is meg akar bennünket menteni. Ez mutatja milyen magasra képes szállani az Istenben való bizalom, s milyen mélyre a kegyelem. A zsoltár hangulata: „nálad nélkül egyébben nem gyönyörködöm”. Akinek Isten az egyedüli kincse. „Ha elfogyatkozik is” — ezt tette Jézus és tanítványai, mindazok, akik életüket elfogyasztották örömmel őerte. Hogyan leszünk erre képesek? Ezt mutatja meg a kegyelem: „De én mindenkor veled vagyok . . .”; ez egy reménység (dicsőségedbe fogadsz), egy élet tapasztalata (tanácsoddal igazgatsz), emlékezés a kegyelem óráira (fogod jobb kezemet). Ami nyomorúságunk oka, hogy Istennel való személyes kapcsolatunk hiányzik. Ha ez megvolna, mint megvolt Jézusnak, megújítaná az életünket s világossá tenné a sötétséget.

Faber u.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VALLÁSOS NEVELÉS.

Vasárnapi iskolai vezérfonal.

(„Az Út” 5. számában megjelent beosztás szerint.)

a) Történetek Jézus munkálkodásáról.

Jézus az emberi életben.

1. **Mária és Mártha.** (Luk. 10, 38–42.) *Elbeszélés.* Élt egy kis faluban három testvér: *Mária, Mártha és Lázár.* Nagyon szerették egymást, istenfélők voltak és mindig szorgalmasan munkálkodtak. Munka előtt mindig az Istenhez imádkoztak, hogy segítse meg őket. Jézus nagyon jól ismerte és szerette is a három testvért. Egy ízben tanításai és vándorlásai között a három testvérnél szállt meg, amikor sokáig elbeszélgetett velük és tanította őket Istenről. Mária odaült Jézus lábaihoz és nagy örömmel, elmerülve a Jézus beszédében hallgatta őt. Mártha pedig ezalatt foglalatoskodott, járt-kelt, hogy a kedves vendéjüket minél jobban elláthassa. Betette a lábát a munkába és most kéri Jézust, hogy küldje Máriát is segíteni, de Jézus erre azt mondja: „Mártha, Mártha szorgalmas vagy, stb. . . .”

Tanítás: 1. Egész életünket szorgalmas és becsületes munkára kell fordítanunk, de erre a magunk erejéből nem vagyunk képesek, mert gyengék vagyunk és szükségünk van erőre, kitartásra és biztatásra. Jézus ezeket nekünk megadhatja, ha hozzá fordulunk és lábai elé ülünk, mint Mária. Munkáink előtt és után mindig imádkozni kell a sikerért és az eredményért Istenhez, aki megparancsolta, hogy hat napon át munkálkodjunk, de a hetediket neki szenteljük. Ez azt jelenti, hogy a pihenést is Jézussal kell eltölteni. Ő mindig magához hív minket, és ha megyünk, akkor megszentel, erőssé tesz és kedvet ad nekünk.

2. Nem szabad a munkában úgy elmerülnünk, hogy mindenről elfeledkezzünk, mert akkor a munka tönkre tesz, így semmi sikert nem érünk el. Hogyan lesz a mi munkánk és életünk sikeres? Hogyan kerülhetünk Jézushoz közel, hogy erőt kapjunk tőle, aki egész életét munkára szentelte; érettünk dolgozott és imádkozott, megismertelte velünk Istent, mint Atyánkat. Szeret-e Isten minket? Hogyan tapasztalhatod te ezt? Mivel tartozol ezért neki? Engedelmesség és szeretet mindenütt. Jézus mellett és segítségével érhetjük ezt el, ha vele vagyunk és tanításait hallgatjuk.

Aranymondás : Luk. 10. 42 v. vagy Mt. 11. 28. *Ének* : Nem vagyunk mi a magunkéi.

2. **Csodás halászat.** (Lk. 5. 1–11.) A történet motivumai. A Genezáret tavánál van Jézus és nagy sokaság megy hozzá, hogy tanítsa őket. A tónál halászok vannak : Simon Péter, Jakab és János és az ő társaik. A halászok szomorúak és fáradtak, mert egész éjjel dolgoztak, halásztak, de semmi eredmény nem volt. Jézus hozzájuk megy, látva szomorúságukat és elhátározza, hogy tanítványává teszi őket. A hajóból egy kevés ideig tanítja a sokaságot, azután azt mondja Simon Péternek : „evezz a mélyre és vedd ki a hálótat!” Simon Péter kétkedik és mondja : Uram hasztalan, hisz egész éjjel halásztunk és nem fogtunk semmit, *de ha Te mondog, megteesszük.* Kivetik a hálót és ime annyi halat fognak, hogy a hálók szakadnak és segítség kell, hogy kivonják a partra. Valami csodás félelem és tisztelet fogja el ekkor lelküket Jézus iránt, mert megérik, hogy mennyire más Jézus, mint ők, Félelemmel, alázattal borulnak lábaihoz és ezt mondják : Uram távozz tőlünk, mert mi bűnösök vagyunk, de Jézus nagy szeretettel és bátorítással felemléti őket azt mondja nekik : ne féljete, ezután embereket fogtok.

Tanítás : 1. A halászok elcsüggedtek, mert a munkájuk eredménytelen volt, mikor pedig Jézus odamegy és azt mondja, vessétek ki a hálót, nem hittek neki és kétkedtek, hogy a mély vízben halat foghassanak. *De engedelmeskedtek* és ime milyen nagy lett a jutalom. Most szinte megszégyenlik magukat és félnek, de Jézus most emberhalászatra hívja el őket, vagyis kötelességükké tette nekik, hogy az embereket vezessék őhozzá, őt és tanításait ismertessék meg mindenkivel és szolgáljanak neki.

2. Szabad-e csüggedni a munkában ? Ki ad erőt nekünk, ha gyengék vagyunk ? Hogyan ? ha alázattal és odaadással adjuk át magunkat neki. Ha másokat látunk csüggedni, mit kell tenni ? Hogyan segíthetünk mi másoknak ? Szeretettel, példaadással, ha mi is követjük Jézust, de Jézus azzal bízott meg minket, ha gyengék is vagyunk, hogy másokat is hozzá vezessünk, és ő nekünk erre erőt ad.

Aranymondás : (Mt, 3. 3. b.) Készítsétek az Úrnak utát . . . stb. *Ének* : Kövesd a Jézust. Új énekes k. 273. sz.

3. **Halak és kenyerek.** (Mk. 6 30–44) A történet nagyon gazdag és szépen lehet szemléltetni. Három gondolat emelendő ki. *Jézus fáradt és pihenni akar.* Ezért egy puszta helyre megy, hogy tanítványaival lehessen, de a vidék népe meglátja, hogy hová megy és *sietnek hozzámenni*, megelőzik némelyek és már ott várják. Mikor meglátja őket, ámbár fáradt, mégis közéjük megy és *tanítja, mert megszánta* őket, mivel olyanok voltak, mint a pásztor nélkül való juhok. Sokáig tanította és sokra. Az idő eltelt, a sokaság megéhezett és a tanítványok is, ezért el akarják bocsátani őket, de Jézus nem engedi. Enni ad nekik abból, ami volt neki és a tanítványoknak ; kevés volt nagyon,

de kielégültek, mert Jézus Istennek ajánlotta először a kenyeret és úgy adta a tanítványoknak, akik az embereknek adták.

Szembeállítani a tanítványok emberi gondolkodását Jézuséval. Magukra gondoltak, nem marad nekik stb.

Tanítás: 1. A sokaság vágyik Jézus után. Ő megszánja és egész nap velük van. Megéheznek. Mit akarnak a tanítványok? Mit tesz Jézus? Kiosztja azt a kevés kenyeret, ami van és kielégít mindenkit, mert szívesen adja. Ha mi is szívesen adunk valamit, ha kevés is, elég, mert örömet okoz a szivesség, és ez az öröm mindennél többet ér. Az Istennek kell először felajánlani mindent és akkor megsokasodik minden. Isten szemével kell nézni mindent, pl. a szegény asszony két fillére több volt, mint a gazdag aránya (megmagyarázandó).

2. A mindennapi kenyér kérdése emelendő ki. Mit értünk ez alatt? a testi táplálék, öltözet és minden, amire szükségünk van idetartozik. Hogyan nevezhetjük még ezt? Segít-e Jézus ebben? Ő megszán minket és ad nekünk. Milyenek vagyunk Jézus nélkül? Hogyan szán meg és hogyan hív? Mivel elégít meg? Milyen táplálékot ad? Hogyan adja nekem az ő kenyérét: a kegyelmet? Jézust az Isten adta nekünk lelki kenyérré, aki minden szükségletünket kielégítheti. Az úrvacsorában testével és lelkével táplál minket.

Arany mondás: (Mt. 6. 11.) A mi mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma *Ének:* 42. zsoltár „Mint a szép híves patakra”.

4. *A kánai menyegző.* A történet nagyon egyszerű és rövid. Jézus örömmel megy a lakodalomba és együtt örvend a többi emberekkel. Beszélget velük mindenről, de nem tanítja itt, mert azt mondták róla, hogy ő mindig csak tanít és soha nem megy olyan helyre, ahol örvendenek. Ez nem igaz, mert Jézus itt is nagyon közel van hozzánk és együtt örül velünk, ha a mi örömeink tiszták és megengedhetők. (Vannak durva és megnemengedhető örömök is.) És a lakodalomban a vizet borrá változtatja, hogy ne oszoljanak el szomorúsággal az emberek azért, hogy a bor elfogyott.

Tanítás. 1. Jézus együtt örül velünk és örömet okoz nekünk. Nem akarja, hogy szomorkodjunk. Őt azért küldte az Isten, hogy minket megvigasztaljon. Ő nemcsak részt vesz az örömünkben; hanem ad is örömet. Mivelhogy a vizet borrá változtatta, úgy a mi életünket is meg tudja változtatni.

2. A Jézus öröme igazi öröm. Mindennek örül, ami jó. Minek nem örvend Jézus? Mindig olyat kell tennünk és olyanak kell lennünk, hogy azzal Jézusnak örömet okozzunk. Ne szomorítsuk meg semmivel. Másoknak okozhatunk-e mi örömet? Szüleinknek, testvéreinknek, tanítóinknak stb. Hogyan? Mi a legnagyobb öröm nekünk, amit Jézus hozott? Istent Atyánknak ismertette meg velünk; mit jelent ez?

Aranymoddás: (Ján. 15. 11.) „Ezeket beszéltem nektek stb.”

Ének: Örvendezzen már e világ.

Összefoglalás.

Alapgondolat: Jézus az én életemben.

A fenti négy történetet az ötödik vasárnap össze lehet foglalni röviden és az emlékezetben felidézni, hogy jól rögzödjék meg a gyermek lelkében. Mindeniknek ki kell venni azt az egyetlen és fő alapgondolatát, amit kifejez és ezeken, mint gerincen kell a tanítást végig vezetni. A négy alapgondolat a következő: I. *Jézus nélkül az életünk üres és céltalan, ezért nála kell az élet célját keresni, tehát keressük Őt és ülünk lábaihoz.* II. *Csüggedéseinkben és sikertelenségeinkben Ő megvigasztal, azáltal, hogy magához hív és tanítványaivá tesz azért, hogy másokat is hozzá vezessünk.* III. *Az élet szükségeiben Ő teljesen kielégít, mert mindenre elégséges lelki kenyérré adta nekünk Őt az Atya.* IV. *Az élet igazi örömét csak benne találjuk fel, mert Ő a legnagyobb örömet hozta nekünk, amikor Istent, úgy ismertette meg velünk, mint szerető édes Atyánkat.*

Tanítás. 1. Emlékeztetünk Mária és Mártha történetére. Mit tett Mária mikor Jézus odament az ő házukhoz és Istentől beszélt neki? Lábaihoz ült és hallgatta Őt, mert megértette azt, *hogy egy a szükséges dolog* és ez az, hogy nekünk is mindig keresnünk kell Jézust, mert nála nélkül az élet üres, céltalan és nehéz. Ha pedig megtaláltuk, akkor Ő az életünket könnyűvé és boldoggá teszi. Hogyan?

2. Ha pedig nem találtuk meg Őt és nála nélkül akarunk élni, úgy járunk mint a *halászok*, akik ok nélkül halásztak, mert nem fogtak semmit, de mihelyt Jézus szól mihozzánk, mi pedig meghalljuk a szavát és engedelmeskedünk neki, akkor minden dolgunk könnyen megy és eredményt érünk el. Hogyan halljuk meg *ma* a Jézus szavát? Hiv-e magához, hogy tanítványaivá tegyen, kell-e nekünk másokat is hozzá vezetnünk?

3. Ha *szükségben* vagyunk, Ő ebben is kielégít, mert erőt ad arra, hogy mindent megszerezhessünk. Ahogyan kielégítette a sokaságot kenyérrel, úgy tud minket is kielégíteni testi és lelki táplálékkal. Azért tanulunk az iskolában és imádkozunk hozzá tanulás előtt, hogy elégítsen ki minket lelki táplálékkal is, mert ha nem tanúlnánk a lelkünk elfásulna, eldúrulna és olyanok lennénk mint az állatok, de Jézus azt nem akarja, mert Ő *megszán* minket és segít minket úgy a testi, mint a lelki táplálék megszerzésében, mert nem akarja, hogy olyanok legyünk, mint a pásztor nélkül való juhok. Az úrvacsorában testével és vérével táplál.

4. Ha *együtt* vagyunk Jézussal, akkor nekünk az élet csupa *öröm*, mert Ő azt akarja, hogy mi mindig az Ő örömét keressük és ebben segít nekünk, mert ahogy a vizet borrá változtatta, úgy változtatja a mi szomorúságunkat is öröme, ha kérjük Őt! Mi a legnagyobb öröm, amit Ő hozott nekünk? Az, hogy Istent úgy ismertette meg velünk, mint szerető, gondviselő, édes jó Atyánkat. Mivel tartozunk neki ezért egész életünkben?

Aranymondás: (Mt. 6. 33. v.) Keressétek először Istennek országát és az ő igazságát; és ezek mind megadatnak néktek.

Ének: XXV. zsolt. Szívemet hozzád emelem.

B. J.

b) Történetek Jézus életéből.

1. **Jézus születése.** (Luk. 2: 1—7). Az *elbeszélést* nem szabad túlszínezni, de le lehet írni József és Mária hosszú és fáradtságos vándorlását, fáradt megérkezését, keresését éjjeli hajlék után, megnyugvását a félszerben, mely egyidejűleg állatok pihenőhelyeül is szolgált. József gondoskodását, mellyel fekhelyet készít Máriának, örömüket a gyermek fölött.

A *tanításban* kiemelendő főgondolat, hogy Jézusnak nem volt helye a vendégfogadóban. Ma is jön Jézus, az emberek ma sem adnának helyet neki. Nem tudják, ki ő! Hogyan készíthetünk mi helyet neki az életünkben?

Aranymondás: Ján. 1: 11. Ének: Új énekeskönyv 94. ének 6—10 vers.

2. **Alakok a bölcső körül a.) A pásztorok.** (Luk. 2: 8—20): Az *elbeszélésben* vigyáznunk kell, hogy azt a himport, ami rajta van, le ne töröljük. Az egész kevés helyen kíván színezést, maga a bibliai elbeszélés színes, eleven. Lerajzoljuk a pásztorokat a tűz mellett, utalunk rá, hogyan égett lelkükben a vágy, egy Megváltó után, színesen beállítjuk az angyal megjelenését a pásztorok térdreborulását, félelmét, majd örömét az izenet után. A kép, amint megtalálják a gyermeket, majd örömét az izenet után. A kép, amint megtalálják a gyermeket, igen szépen megrajzolható, a naiv csodálat gyermekies imádat kifejezése.

A *tanításban* a következő gondolatokat emeljük ki: 1. Az angyal izenete örömhír volt. Milyen szomorú volt akkor is az emberek élete. Félelem, bűn, aggodalom, stb. Isten örömet hirdet az angyal által. A Jézus születése örömhír volt. Miért? (Isten közellétét jelentette a emberekhez, szeretetet, békességet, hozott, szóval ép azt, ami abban a világban hiányzott). Jézus örömszerző a mi életünkben is. Mi bántja most a mi életünket? Ezeket Jézus mind el tudja oszlatni. — 2. A karácsonyi üzenet után a pásztorok azonnal elmentek felkeresni Jézust. Semmit sem ér a Jézus eljövetele, ha fel nem keressük őt. Hogyan találkozhatunk vele, hogyan láthatjuk meg?

Aranymondás: Luk. 2: 10. Ének: Új énekeskönyv: 94. ének 1—5.; 274. ének.

Alakok a bölcső körül b.) A bölcsék. Mt. 21—12. *Történet.* Nemcsak a szegény emberek és a pásztorok, de a világ legelőkelőbb három tudósa, bölcsé is várja Jézust. Tudták, hogy valami jel fogja mutatni, hogy megszületett a Messiás. Nagyon várták. Egyszer egy különös nagy csillag jelent meg az égen. Rögtön tudták, hogy mit jelent. Elindultak megkeresni. Sok fáradtság után eljutottak Jeruzsálembe és kérdezősködtek róla. Heródes fényesen fogadja őket. Az irástudóktól megtudja, hogy

a Messiásnak Betlehemben kell megszületnie. Heródes szándéka. A bölcsek elindulnak, a csillag vezeti őket. Beszélgetnek a királyról, hogy milyen lesz: fényes palota, gazdagság, szép bölcső. Csalódnak, mert egy szegény kis gyermeket találnak, de tudják hogy nagyobb mint ők s meghajolnak előtte. De Heródeshez nem mennek vissza.

Tanítás. 1. Hogy tudták meg a bölcsek Jézus születését? Megjelent nekik a csillag. Isten nekünk is adott csillagot, amely Jézushoz vezessen. A szüleinket, tanítóinkat, akik megmutatják nekünk, hogy hol találjuk meg Őt és Hozzá vezetnek

2. Könnyen jutottak el a bölcsek Jézushoz? Nem, sokat fáradoztak. Ha én is megakarom találni, nekem is fáradoznom kell érte és engedelmeskednem kell azoknak, kik hozzá akar-
nak vezetni. De azoknak nem engedelmeskedem, akik mint Heródes, nem akarnak meghajolni előtte. Ezekkel nem törődöm, én meghajolok Jézus előtt és tisztességet teszek neki.

3. Kik voltak a bölcsek? Hatalmas, gazdag tudósok és mégis meghajolnak előtte. Jézus előtt mindenkinek meg kell hajolni, mert Ő mindenkinél nagyobb. Milyennek képzeltek a bölcsek Jézust? Gazdag, nagy királynak. Mit találtak helyette? Egy szegény kis gyermeket. Elfordultak tőle? Nem, leborultak előtte. Én sem földi ajándékot várok Jézustól, én is leborulok előtte és neki szolgállok.

A. M: Ján. 6.⁶⁸ Ének: 96. ének 1—3 v.

Simeon és Anna. (Luk. 2, 21—40).

Történet. Két öreg koldus életét beszéljük el. Simeon öreg ember, nem tud dolgozni; jószívű emberek segítenek rajta. Beteg, minden nap várja a halálát. De várja a Messiást is. Tudja, hogy addig nem halhat meg, míg nem találkozzott Jézussal. Ezt várta Anna is, aki régóta özvegy, szegény öregasszony volt. Sokat beszélgetnek a templom ajtajában a Messiásról. Egyszer ismét ott voltak. Jött József és Mária, karjában a gyermek Jézussal. Simeon megérzi hogy Jézus a Messiás, odafut, karjaiba veszi és mondja: „Mostan bocsátod el, Uram, a te szolgádat a te beszéded szerint, békeességben: mert látták az én szemeim a te üdvösségedet.“ Anna is hálát adott Istennek. Simeon elmondja Máriának, hogy nagy lesz a gyermek, sokan követik majd, de sok ellensége is lesz; Mária is sokat fog szenvedni, mikor a fiát a keresztre feszítve fogja látni. Azután Simeon és Anna boldogan térnek haza.

Tanítás: 1. Simeon várta Jézust. Milyen volt Simeon? Öreg és beteg. Kit várt? A Messiást. Könnyű volt neki várni? Nem, mert sokat szenvedett. Nem csüggedt el. És meg is látta, mert Isten mindenkinek megígérte Jézust. Neked is kell találkoznod vele! Mert Isten azt akarja, hogy téged az ő gyermekévé tegyen a Jézus Krisztus által.

2. Mikor meglátta, hálát adott Istennek. Mikor Jézusék bejöttek a templomba, mit csinált Simon? Odafutott és karjaiba

vette Jézust. Ha hozzád is eljön, neked is elébe kell men-
ned és magadhoz kell ölelned a te Megváltódat. Simeon hálát
adott ezért Istennek. Te hogy hálalod meg Istennek, hogy
neked Jézust adta? Az étleteddel. Olyan legyen minden gon-
dolatod, szavad, tetted, hogy meglássák rajta, hogy Jézussal
találkoztál.

A. M.: Luk. 2₃₀. Ének: 96. ének 4—6.

Összefoglalás. (Luk. 1₂₆—38; 2₁—7; Lk. 2₈—20; Mt. 2₁—12;
Lk. 2₂₁—40).

A történetek emlékezetbe idézése után, az építő részeit a
négy történetnek, egy alapgondolat alá helyezzük:

Jézus be akar lépni a mi életünkbe.

1. Jézus az emberekért jött ebbe a világba. Tudták ezt
az emberek? Tudták, mert Isten megígérte nekik. Csak egye-
seknek ígérte meg? Nem, mindenkinek. Miért jött? Hogy
minket Isten gyermekeivé tegyen. Tárjuk fel előtte a szívünket.
Mert ő a mi Urunk: Isten akaratát hirdeti nekünk és hatalma
van rá, hogy bűnből, halálból megszabadítson és Istenhez
vezessen.

2. Azért jön hozzánk, mert tudja, hogy nekünk szüksé-
günk van rá. Miért volt szükségük Jézusra a pásztoroknak?
Hogy boldoggá és nyugodtá tegye az életüket. Mert a Jézus
akarata az Istennek akarata. Ha nélküle járunk, Isten nél-
kül járunk. Lehetünk így boldogok? Nem, csak Jézussal. Mí
a kötelessége annak az embernek, aki boldog? Hogy mást is
azzá tegyen. ~~Hogyan? Hát elvezeti mást is Jézushoz.~~ Hogy
hiszik el mások, hogy Jézus boldoggá tehet? Hát a mi életünk
mutatja azt meg.

3. Nekünk kell Jézus elé menni. Mert: a bölcsek keres-
ték meg Jézust, vagy Jézus ment hozzájuk? A bölcsek. Milyen-
nek voltak a bölcsek Heródeessel szemben? Tisztaszívűek.
Ha a mi szívünk tiszta, Isten minket is Jézushoz vezet azok
által, akikre bízott minket ebben a világban. Szegény emberek
voltak a bölcsek? Gazdagok és előkelők, mégis meghajoltak
és megalázták magukat, mert Jézus mindenkinél nagyobb. De
csak azokon segít, akik alázatos szívvel közelednek feléje.

4. Nekünk is találkozunk kell Jézussal. Kit várt Simeon?
A Messiást. Milyen volt? Öreg és sokat szenvedett. Isten
mindenkinek ígérte Jézust és így Simeon se halhatott meg addig,
míg nem találkozott vele. Neked is találkoznod kell vele. Hol
találkozhatsz Jézussal? Vasárnapi iskolában, templomban,
mikor imádkozol, vagy bibliát olvasol. Mire tanít Jézus a
vasárnapi iskolában? Arra, hogy milyenné akar tenni téged
Isten. Jézus segít abban, hogy Isten gyermeke légy. Aki Jézus-
sal találkozik, annak az életén kell meglátsania annak,
hogy Jézus segíti és vezeti.

Sz. I.

A vasárnapi iskola célja, anyaga és módszere.

Ezen cím alatt röviden össze akarjuk foglalni mindazt, ami a vasárnapi iskolának, mint a vall. nevelés egyik eszköze, fenti három legfontosabb kérdésére vonatkozólag fontos. Tesszük ezt egyrészt azért, hogy megismerkedjenek velük azok, akik lelkész- vagy tanítótestvéreink közül még nem ismerik, másrészt, hogy felhasználható legyen olyan alkalommal, ha a vasárnapi iskolai munkába világiakat, ifj. egyesületünk fiú vagy leánytagjait akarjuk beosztani. Ez összeállítás nyomán azon előzetes tudnivalók, melyek a v. iskolára vonatkoznak, nekik megadhatók.

1. A vas. iskola nem akarja pótolni a vallástanítást, sem a gyermekistentiszteletet, bár az előbbi pótlására, ha szükség lenne rá, alkalmas. Feladata építő, nem azért van, hogy megtanítsunk a gyermekeknek valamit, hanem, hogy a gyermeket vallásos tapasztalatokra vezessük s oda segítsük, hogy saját maga benső kapcsolatba lépjen Istennel, s öntudatos keresztyén életet éljen. Óvakodnunk kell tehát ezen az oldalon attól, hogy a vas. iskolát bizonyos vallásos ismeretek adására szolgáló eszköznek lássuk. Ezt a vallásos eszményt azonban a vas. isk. úgy akarja elérni, hogy munkáját bizonyos anyaghoz köti, melyben a keresztyén élet lehetőségei, feltételei, akadályai, erőforrásai stb. felől kap indításokat és lát példákat. Ennélfogva jobban kötve van anyaghoz, mint a gyermekistentisztelet, mely karakterénél fogva lazább, az érzelmi momentumokat jobban kiemeli, mint a vas. isk. A gyermekistentisztelet *kultuszközösséget* akar létrehozni a gyermekkel, rá akarja terelni a kultusz gondolatára, meg akarja teremteni a gyermek lelkében az imádság, Isten Igéje iránti szeretetet, s a testvéri közösségben folyó, együttes imádkozás gondolatát, a vallástanítás *hitközösséget* akar teremteni, megismertetvén a gyermekkel a mi kálv. ker. vall. világnézetünk alapjait, ránevelni arra, hogy kialakítsa azt magában, a vas. isk. a gyermekekben a ker. életfolytatás csatornáit akarja feltárni, *életközösséget*, testvéri szeretetközösséget akar létrehozni, annak speciális eszköze. Természetes, hogy ezt nem lehet szorosan elzárni egymástól, s így a három út (vall. tan, vas. isk., gyerm. ist. tiszt.) a *vallásos nevelésnek* három, egymásba átmenő s egymást kiegészítő módszere.

A vas. isk. célja, a ker. életfolytatás kialakítása, természetesen *egy eszményhez* van kötve s ez az eszmény a *Jézus személyisége*. A vas. isk. munkában is tehát az a célunk, hogy a gyermeket rávezessük arra, hogyan tudja a Jézus személyiségét a maga élete vezérévé tenni, annak magát alárendelni, azokat az erőket, melyek erre segíthetik, hogyan teheti a magáévá. A vas. isk. célja, anyaga és munkája felett tehát a

Jézus személyisége áll, mint vezérlő elv, melyet mindig szem előtt kell tartanunk, s mely az egész munkánkknak értelmet ad. Ebből a karakterből folyik a vas. isk. *pásztori* jellemvonása, amely azt jelenti, hogy a gyermekek életét figyelemmel kíséri, azok iránt érdeklődik, s azon igyekszik minden eszközzel, hogy a vas. isk.-ban tanútlak a gyermek életére befolyással legyenek.

A vas. isk. *céljára* vonatkozólag tehát minden vas. isk. csoportvezető elé az a fő kellék iratik, hogy saját maga *buzgó, őszinte keresztyén ember* legyen, aki ezt a munkát nem muszájból, hanem Krisztus anyaszentegyháza és a gyermekek iránti igaz szeretetből végzi. Mindenütt sokat árt a „béres munka“ (Ján. 10:12) de a vas. isk. munkájában egyenesen veszedelmes.

2. Ezt a célt most úgy akarjuk megvalósítani, hogy a gyermekeket megismertetjük a *bibliával*. A vas. isk. *anyaga* tehát nálunk a biblia. Történetileg eleinte is az volt, bibliai iskolának hívták. Jelenleg külföldön, különösen Amerikában az anyag nem szorítkozik csak a bibliára, a keresztyén egyház története, sőt bizonyos közismereti tárgyak, irás, olvasás is képezi anyagát a vas. iskolának. Tény, hogy egy intenzív vas. isk. munka, lassanként *terjeszti* a maga anyagát, több és több vonatkozását akarván felölelni a gyermek életének. Ahol a szükség magával hozza, ott a vas. isk. alkalmas eszközzé alakítható a gyermek egész vallásos nevelésének központi nevelésére. A bibliát a vas. isk. is úgy tekinti, mint az igehirdetés, Isten Igéje lelőhelyének, mint amelyben az Ige jelentkezett ki. Nem a bibliát tanítjuk tehát, mint ahogy nem azt hirdetjük, hanem az abban levő örök Igéjét Istennek, Krisztust, az ő isteni személyét.

Természetes, hogy a bibliát kezelni a vas. isk.-ban ép oly nehéz és tanulmányt igényel, mint az igehirdetésnél. A vas. isk. csoportvezetőkkel meg kell ismertetni azokat az alapelveket, melyek a biblia kortörténeti, vallástörténeti szempontból való megértéséhez szükségesek, meg kell ismertetni velük a vas. isk. bibliahasználatának és tanításának módszerét. Külföldön nagy gondot fordítanak erre, s mostanában jelent meg az amerikai református egyház „Sunday School & Publication Board-“jának erre vonatkozólag egy 11 kis kötetes kiadványa, mely az egyes csoportok kezelésének módszerével, lélektanával stb. foglalkozik. Legjobban megoldható ez a kérdés az *előkészítő órák* megtartásával, ahol a lelkész, vagy vezető a következő vas. isk. leckéről megadja mindazon tudnivalókat, melyek az illető bibliai rész magyarázatához fontosak.

A bibliai történeteken kívül anyagát képezi a vas. isk.-nak az ének, elsősorban az *egyházi*, azután más *vallásos énekek* tanítása, gyakorlása, de mindig az illető összhangzatban, végül a gyermekek *imádságra* és *imádkozásra* való nevelése. A vas. isk.-ban azért sohase mondunk betanult imádságot, hanem mindig kötetlen imát, akár utánunk mondják a gyermekek mon-

datonként, akár nem. Igyekezzünk ránevelni a gyermekeket, hogy saját maguk imádkozzanak, először magukban, majd, ha a bátorságuk megjön, nyilvánosan is. Próbálják számbavenni szükségüket, elébe terjeszteni azokat Istennek, felkeresni életükben azt, amiért Neki hálát adhatnak stb. — A vas. isk. anyagát csak az számíthat, ami módszerével *feldolgozható*, amiben a *cél kidomborodik*, s ami a gyermek előtt *érthető*. Mivel különböző korú gyermekek különböző felfogással rendelkeznek, azért az anyagot úgy válogatjuk ki, hogy a kisebbeknek inkább elbeszélő, a nagyobbaknak inkább fogalmi anyagot választunk. A kisebbeknek pl. érthetetlen lenne egy prófétai beszéd, nagyobbaknak már azt könnyen meg lehet magyarázni. A mi beosztásunk szerint *három fokot* különböztetünk meg, melyeken egymásután átmenve a gyermek, az egész anyaggal megismerkedhetik, az első fokon (6—8 éves, I—II. el. oszt.) Jézus munkájáról szóló egyes történetek, másodikon 9—10 éves, III—IV. el. oszt.) Jézus élete eseményeit, a harmadikon (11—12 éves, V—VI. el. oszt.) Jézus példázatai, tanítása, apostolok cselekedetei, jönnek sorra, ószövetségi részekkel együtt. E csoportok természetesen fokozhatók, úgy, hogy ha a szűség úgy kívánja, magasabb csoportokat is lehet beállítani, melyben az egyház-történeti, prófétai, levelekből vett részletek bővebben dolgozhatók fel. A Világszövetség évfolyamokra osztja ugyanezt, és pedig 6 évi folyam alatt halad át a biblián, aminek nehézsége ott van, hogy mindegyik korú gyermek ugyanazon egy részt hallgatja, holott a mi beosztásunk szerint, az újonnan belépőkből érettségük szerinti fokú csoport alakítható. Ez a beosztás azonban nem lényegbevágó dolog, s a Világszövetség nem is teszi a maga beosztását kötelezővé.

A vas. isk. *módszeréről* beszélve nem szabad elfelejtenünk, hogy ez nem olyan, mint a rendes tanítás, *pásztori és speciálisan nevelői munka* tanításra tehát csak annyiban van szükségünk, hogy a vallásos tapasztalatokat bizonyos képekhez rögzítsük, mely által azok maradandóbbak lesznek. A módszer három ponton megy keresztül: szemléltetés, elmélyítés és alkalmazás fokának szoktuk nevezni őket. A szemléltetés alatt azt értjük, hogy annak a vall. tapasztalatnak, igazságának útját előkészítjük, felmutatva azt egy ember, egy nép, vagy a Jézus életében. Minden bibliai történet mögött egy ilyen igazság van, melynek ismerete, fölkeresése nélkül az egész történet hiábavaló. Pl. a Dávid bújdosása történetében a szenvedések között is kitartó bizalom Istenben, s Isten megőrző kegyelmének gondolata nyer kifejezést, a tengeri vihar történetében az, hogy aki hisz, az nem fél. stb. E gondolat nélkül a történet pusztá mese volna, ez a gondolat teszi azt értékessé előttünk. Világos tehát, hogy minden bibliai részben ki kell keresni azt a *központi gondolatot*, s a történetet úgy kell elmondani, hogy ennek a gondolatnak hű képe legyen. A szemléltetés mindig legyen eleven, színes, megragadó, hogy

a gyermeket lebilincselje, s minden történetet úgy mondjunk el, hogy abban annak igazsága, közp. gondolata kidomborodjék. A történet elmondásánál és színezésénél csak olyan vonásokat szabad felhasználnunk, melyek az illető kor, vagy szereplő egyén lelkéből, állapotából önként következnek. Szemléltetnünk kell nemcsak történeti anyagot, hanem *egyházi éneket, apostoli levél részletet* stb. ilyent is. Ennek eszközei gyanánt felhasználhatunk apró történeteket, a gyermek életébe vágó s abból vett eseteket stb., de csakis olyanokat, melyek híven kifejezik a szemléltetni óhajtott igazságot.

A második pontja a vas. isk. módszerének az *elmélyítés*, melynek az a célja, hogy a gyermek a vall. tapasztalatot átélje, felfogja, megértse. Enélkül hiába volna minden munkánk. Az elmélyítés módja az, hogy először is a történet, vagyis szemléleti anyag elmondatása útján kivonjuk belőle ezeket az elemeket és beállítjuk, hogy a gyermek előtt világos legyen a dolog. A központi gondolat nyomán ezeket összegezzük, a gyermekekkel megbeszéljük. Amint a szemléltetési formája az *elbeszélés*, úgy az elmélyítés formája a *kérdés*. Persze, nem iskolás kérdés, hanem a gyermek érdeklődésének állandó ébrentartásával való feldolgozása a gondolatnak. Arra igyekezzünk, hogy a központi igazságot a gyermekekkel együtt állapítsuk meg, ne csak egyszerűen elmondjuk nekik. Végül a harmadik pont az *alkalmazás*, vagyis ennek a beszélgetésnek olyan vezetése, hogy felmutassuk, hogyan valósul meg a gyermek életében az az igazság. Itt arra kell törekedni, hogy a gyermek azt a tapasztalatot megragadja, átélje, magába fogadja. Az igazi vas. isk.-ban a gyermekek elé lelkiismereti kérdéseket teszünk fel, azaz olyan kérdéseket, melyek az életére s az életében vall. tapasztalatokra vonatkoznak. Itt dől el tehát az egész munka eredménye. Ha a gyermek arra, hogy: mit kíván tőle Jézus? a sablonos „*hogy jó legyek!*” feleletet adja magában, akkor nem értünk el semmit. De ha fel tudja sorolni, hogy mit kíván tőle tényleg, meglátja hibáit, elhatározás keletkezik benne egy jobb élet után, akkor elértük célunkat. A vas. isk. mindig az *imádság* hangulatára kell, hogy felvezessen, azaz úgy vezessük az egész tanítást, hogy a gyermek annak végén önkéntelenül az imádság hangulatába helyezkedjék.

Az *aranymondás* a központi gondolat kifejezése egy bibliai hely alakjában. Ezt az egész előkészület elején választjuk ki, mert erre kell felvezetni a tanításnak, s ebben kell kifejeződni. A *záró ének* szintén csatlakozik ehhez a gondolathoz.

A vas. isk. munkának egy ellensége van, mely megfojtja és megöli: az unalom. Ha a tanítás hosszadalmas, fárasztó, a történet érdekesség nélküli, a gyermekek elmaradnak a vas. isk.-ból. Ezt csak egy módon lehet megakadályozni: hogy aki tanít, komolyan átérzi, amit tanít, és bele tud helyezkedni a gyermek lelkébe. Vas. isk. munkára csakis az vállalkozzék, aki érzi ezt a buzgalmat, szeret foglalkozni a gyermekkel, és

ért is hozzá. Egy csoportba 15-nél több gyermeket lehetőleg ne vegyünk. Az iskolás modort mindenben kerüljük, a gyermekek érezzék meg, hogy több, magasabb helyen vannak, Isten közelében, s mi is érezzük meg, hogy Isten maga feladatot tűzött elénk kicsinyei gondozásában.

I. L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GYÜLEKEZETI MUNKA.

PÁSZTORÁCIÓ.

BELMISSZIÓ.

A konfirmációi előkészítés kimélyítése.

Kétségtelen, hogy a konfirmációi előkészítés egyik legfontosabb és leghathatósabb tevékenysége a lelkipásztornak, s hovatovább, azon eszközök és módozatok megszűnésével, melyektől a körülmények napról-napra fosztanak meg bennünket, még fontosabb és jelentősebb lesz. Az a tény, hogy gyülekezetünk tagjai szemében a konfirmáció még mindig megtartotta régi fontosságát, hogy aránylag kevés az, aki konfirmációra nem küldené gyermekét, hogy az előkészítés komolyságát — ha sok mellékes visszás szokás csatlakozik is hozzá — még mindig nem vesztette el a köztudatban, arra int, hogy egyházi tevékenységeink közül ezt minél erősebben tartsuk fent, sőt folytassuk. Ezért szándékozunk ennek a kérdéseivel főleg azon szempontból foglalkozni majd, hogyan tehetők a konfirmációt az ifjúság gondozójának, az egyház s a gyülekezet megújításának, munkatársak nevelésének minél alkalmasabb eszközévé.

Addig is azonban, tekintve, hogy a konfirmációi előkészítés időszaka megkezdődött, az adott lehetőségek és körülmények között végrehajtható néhány olyan gondolatot akarunk adni, melyeket azonnal alkalmazni lehet a konfirmáció hatásának maradandóbbá és mélyebbé tételére.

Az első dolog természetesen azon igyekezni, hogy az egész alkalom, mely a gyermekek előtt örökké emlékezetes, melyet tehát saját maguk is életük egyik legfontosabb fordulópontjának fognak tartani, ne muljék el azokra nézve nyomtalanul, sőt lehetőleg minél kihatóbbá tegyük azt jövő egész életükre. Kár, hogy időtartama alig hat hétre van szabva, bár semmi sem áll útjában annak, hogy a konf. előkészítés időtartamát több-kevesebb idővel kitoljuk. Az első javaslatunk tehát az, hogy a konfirmációi előkészítés lehetőleg az egész téli időszakra kitolassék. Attól nem kell félnünk, hogy így unalmassá és megszokottá válik, mert a végén, esetleg a bőjti időszak alatt, vagy a szokásos hat héten lehet valami intenzívebb vallásos gyakorlatokkal, elmélyíteni annyira, hogy ez a hat hét nyári előkészület legyen. De ha október végétől májusig a kezem alatt van az ifjúság, egyrészt a tanítás sem kénytelen a káté legfőbb kérdéseire szorítkozni, hanem felöllelheti mind-

azokat a motívumokat, melyeknek fontosságát ma is látjuk a konf. előkészítésben, de a rövid idő nem ad alkalmat azok érvényesítésére. Az egyházi ének fokozott tanítása, a biblia használatába való bevezetés a konfirmandusoknál, a rendszeres ellenőrzés és nevelés, megismertetése velük az egyház feladatainak, a vallásos világnézet alapjainak lerakása, mind olyan dolog, melyet hat hét alatt nem lehet elvégezni, de amikben egy félesztendő alatt nagyot haladhatunk. Októbertől májusig hatásunk alatt tartani az ifjúságot, alkalmat ad olyan munkálkodásra közöttük, ami maradandóbb és alaposabb, mint a káté — olyan-amilyen megtanulása. A konfirmációi előkészítés ilyen meghosszabbítása egy ismétlő tanfolyam beállítása lehetne, ahol az ismétlés a vallásos nevelés eddig adott elemeinek lezáró elmélyítésére vonatkoznék, de egyúttal felölelhetne minden más ismeretet, amire az illetőnek szüksége van.

Az első dolog amit megtehetünk, arra irányul, hogy a konfirmációi előkészítés jellegének komolyságát és fontosságát mimódon tudnánk emelni maga a gyülekezet előtt. A gyülekezetben valahogyan ki kell alakulnia annak a tudatnak, hogy a konfirmandusokhoz neki köze van, s az egész konfirmáció az egyház csodálatos megújulásának az alkalma. Ezért első sorban már a felvételnél gondot kellene fordítani azoknak az előfeltételeknek a megvizsgálására, melyek az illetőnek az egyházzal és gyülekezettel való viszonyát tisztázzák. Aki még nincs kereszttelve, nem konfirmálható, ezért a kereszttelésről szóló bizonyítvány föltétlenül megkívántatik a jelentkezéshez. A konfirmandusok családi viszonyairól, előtanulmányáról, erkölcsi állapotáról már ekkor érdeklődnünk kell. A jelentkezetteket a következő vasárnap, ha a jelentkezés lezáródott, bejelenthetjük a templomban a szószékről, sőt a presbiteriumban is. E bejelentés alapgondolata az, hogy a gyülekezet lelkén viseli azok sorsát, akik most készülnek rá, hogy az egyház nagykorú tagjai legyenek. A gyülekezet testvéri szeretettel és reménységgel néz rájuk, akik Isten színe elé készülnek, imádkozik értük s mivel tudja, hogy az ilyenek sokképen próbáltatnak és kíséretnek, maga is felveszi azok gondját és testvéri szívvel igyekszik segíteni nekik, hogy a kegyelem útján megmaradjanak. A presbiteriumban esetleg egyik presbitert megbizathatjuk, ilyen indokolással arra, hogy ezen ifjak erkölcsi és magaviselete felett őrködjék, a lelkésszel együtt látogassa meg őket először, azután egymagában többször, aki közülük esetleg hibázik, szeretettel intse. Ahol a presbiterek között külön körökben van felosztva az egyházközség, ott minden presbitert a saját körében lakó konfirmandusok támogatására, ellenőrzésére és látogatására hívhatunk fel. Természetesen a presbiterek ilyen munkáját ellenőrizni kell és utánanézni, hogy pontosan teljesítsék. A konfirmációi előkészítés ideje alatt a konfirmandusoknak külön helyet jelölünk ki a templomban — lehetőleg az első padokban — hogy a gyülekezet szeme előtt legyenek és min-

denki lássa, hogy az illető konfirmációra készül. Az előkészítés befejeztével a vizsgálatot mindig a gyülekezet színe előtt tartsuk, melyen a presbitereket teljes számban való megjelenésre kötelezzük. Ilyenkor az öregebbek is sokat tanulnak, közülük még sok emlékszik a kátéra, melyet gyermekkorában tanult és nagy figyelemmel kíséri a feleleteket. Meg lehet tenni azt is, amit magam megpróbáltam és minden baj nélkül sikerült, — hogy a presbitereknek jogot adtam, hogy a gyermekektől a kátéból egyet-mást megkérdezzenek. Ha meg tudjuk őrizni azt a gondolatot, hogy ez nem iskolai vizsgálat s nem lesz ebből a lelkész munkájának kritizálása vagy hibakeresés, az érdeklődést fokozza s nagy hasznára válik a hallgatónak. A konfirmáció vizsgálatot bejelentjük a presbiteriumnak s a presbiterium hozza meg azt a határozatot, hogy a gyermekeket, akik a vizsgálaton résztvettek s ez idő alatt életükkel is bizonyágot tettek arról, hogy a ker. gyülekezetbe való felvételre méltók, konfirmációra bocsátja. Szükséges lenne bevezetni, hogy a konfirmációra bocsátás komoly lelkiismeretvizsgálattal legyen összekötve s a presbiterium komolyan vegye mérlegelés alá azokat, akik konfirmáció előtt állanak. Természetesen ebben nagyon óvatosan kell eljárni, s ezt addig ne is bizzuk a presbiteriumra, míg nem mutat elég érettséget rá.

A másik dolog a *konfirmándusok állandó szemmeltartása, gondozása*. Ne gondoljuk azt, hogy a konfirmándusok csak az előkészítő órák alatt tartoznak a mi felügyeletünk alá, csak akkor van hozzájuk közünk s azután vagy azonkívül nem tartozunk felelősséggel értük. Sőt inkább érdeklődjünk napi munkáik és foglalkozásaik iránt, érezzük őket hozzánk tartozóknak, s ha napközben utcán, vagy bárhol találkozunk velük, az a gyermek a tekintetünkből lássa meg, hogy rá különös gondunk van. Evégből szükséges a gyermekeket már a jelentkezés után meglátogatni otthonukban, még olyanokat is, akiket jól ismerünk, vagy akiknek otthoni körülményei is ismerősek előttünk. E látogatás nagyjában a rendes pásztori látogatások mintájára megy, azért hosszabban nem is beszélünk róla, csak a speciális teendőket, melyek a látogatásokon el nem mulaszthatók, emeljük ki. Először is meg kell éreztetni és ki kell jelenteni, hogy a látogatásunk magának a konfirmándus gyermeknek szól. Azt kérjük tehát, hogy mikor oda megyünk a gyermeket ne küldjék ki a szobából, mert épen vele van dolgunk. Ki kell emelni, hogy a konf. olyan fontos dolog, hogy megérdemli, hogy mi magunk látogassunk meg mindenkit ez alkalomból. Igyekezzünk a gyermek lelkét, gondolkozását megismerni, megtudakoljuk a szülőktől, mit tesznek gyermekeik vallásos nevelésére, megkérdezzük a gyermek hibáit, a szülők kifogásait a gyermek ellen, érdeklődünk a gyermek ismeretsége körét megismerni, kikkel van barátságban a többi konfirmándusok közül. Hazamenve ezeket az adatokat, megfigyelésünk eredményét lejegyezzük magunknak s megalkotjuk a gyermek

lelki képét, aztán megállapítjuk milyen eljárást kell folytatni vele. Ilyenkor nyílik alkalmunk esetleg a család bizonyos problémáit, szükségait megjegyezni és elintézni: ami a bizalmat mindenesetre fokozza a munkánk iránt. Az egész látogatás távol legyen minden hivatalos, vagy épp vizsgálódó feszességtől, igyekeznünk kell minél bizalmasabb hangon beszélni s ilyen ébreszteni is. Kívánjuk meg a gyermektől, hogy látogatásunkat adja vissza, melyre egy bizonyos időt tűzzünk ki. Ez alkalommal most már mélyebben és komolyabban ismertethetjük meg beszélgetés keretében azzal a gondolattal, amit a konfirmáció magában hord.

Az egész előkészítés alatt ez a gondozás egy napig sem szünetel. Folyton figyelemmel kísérjük őket, a tanítás, a beszélgetés alkalmait felhasználjuk arra, hogy kérdéseikre feleljünk lelki életük problémáit megtárgyaljuk, személyesen tesszük szóvá hibáikat és magánbeszélgetésben mutatunk nekik módot azok legyőzésére, akadályaik elhárítására. Azon igyekezünk, hogy a konfirmációra való előkészítés szelleme, mint valami nemes, tiszta hangulat vegye körül őket, melynek érezzék meg ünnepélyességét, szigorú komolyságát, nagy követelményeit. Az egész előkészítés fegyelmezése ne csak az órákra terjedjen ki, hanem éreztessük meg velük, hogy ami máskor náluk csak gyermekes hiba volt, most komoly véték, hogy sokkal szigorúbb a megítélés és komolyabb a tekintet, mely most lépteiket kíséri. Hogy az előkészítő órákon igen komoly, de szeretetteljes fegyelmet kell tartani, ami meghassa és lebilincselje őket, az természetes és erre ajánlatos a rendestől eltérő eszközök használata. A rendetleneket ne iskolásan figyelmeztessük, hanem négy szemközt vonjuk felelőségre, a botrányokat azonnal a szüleik jelenlétében dorgáljuk meg, vagy súlyosabb esetben a presbiterium elé állítsuk. Világos, hogy itt igen sok tapintatra van szükség, mert a legtöbb esetben a preventív intézkedések már sokat segítenek.

Szóljunk egy pár szót most arról, hogyan kellene a konf. előkészítés formáját úgy alakítani, hogy az megközelítőleg céljának legjobban megfeleljen.

Sokan azt tartják, hogy a konfirmációi előkészítő órák tulajdonképeni feladata a káté megtanítása és megmagyarázása. E felfogás szerint tehát épen elég, ha a gyermekek a káté azon órán tárgyalásra kerülő részét megtanulják, megértik, mert ez munkának is elég nagy, s viszont maradandó hatású, hiszen hányan vannak idősebb egyháztagjaink között, akik még mindig tudják a káté vonatkozó helyeit, s ez az ő számukra csakugyan az életük zsinórmértéke és vezetője lett. Viszont mások arra utalnak, hogy a konfirmációi előkészítés feladata a káté mint vezérfonal, de csak, mint vezérfonal által megismertetni a gyermekekkel a keresztyén élet nagy tényeit. Ez a felfogás a konfirmációi előkészítő órát inkább gyermekistentiszteletnek szeretné látni, mely a gyermekekben

vallásos áhítatot és elmélyedést ébreszt s belevezeti őket a keresztyén gyülekezet kultuszközösségébe, melynek az úrvacsora fölvételével már tagjaivá fognak válni. Az első felfogás tehát a konfirmáció feladatát a hitközösségbe való bevezetésben, a második a kultuszközösségbe való beletagolásban találja.

Nyilvánvaló azonban, hogy kizárólagos igaza egyiknek sincs. A hitközösségbe való bevezetés nélkül kétségtelenül sohasem lesz az a gyermek igazi tagja a gyülekezetnek, talán csak tradíciói vagy a szokás hatalma folytán vesz részt annak kultuszában, mellyel azonos világnézete, vallásos eszménye vagy nincs, vagy legalább nem tudatos. Innen van, hogy a konfirmációi előkészítés gyermekistentiszteleti alkalmakká való sublimálása míg egyrészt megtöltötte a gyermek lelkét egy csomó hangulattal, lehet, hogy igen magas és szent hangulattal, de egyúttal elmúlasztotta megadni lelkének azt a kompaktságot, amelyre pedig épen most és ez alkalommal szüksége van. A gyermek végighallgatja, s lehet, hogy meghatva és megújult lélekkel hallgatja végig az istentiszteleteket, ahol az ígehirdetés módszerével világosítják meg előtte a keresztyén hit nagy igazságait, s bár lelke mélyében épül belőle, arról számot adni, azt fogalmilag tisztázni nem tudja. Vallásos világnézetének alapjait nem kapja meg belőle. Talán találkozik Istennel és az áhítat szent odaadásában befogadja Krisztust mint életének vezérét és királyát, de nem képes áttekinteni Isten munkáját, szándékát, akaratát saját életében és a világban. Hiszen tudjuk, hogy az épülésben, a vallásos szemléletben nincsen értelmi vonás, az nem racionalizál, nem indokol, nem rendszerez, elének áll az eszmény, fölismerjük benne az életünk értékét és eltölti a lelkünket szent vággyal és boldog birtoklással. A konfirmációi előkészítésben, tehát a rendszerező, öntudatosító, fogalmi tevékenység semmiképen sem nélkülözhető.

De ép olyan nagy hiba volna csak erre a fogalmi módszerre bízni magunkat. Ha ez nem tisztán a káté, hanem a biblia, az énekeskönyv, a vallás, mint rendszer tanítása, még akkor sem elég. Eddigi konfirmációi előkészítésünk legnagyobb baja épen az volt, hogy nem előkészítettünk, hanem tanítottunk. Még ott is sokszor nem azt tanítottuk, amit kellett volna: vallásos tapasztalatok öntudatos rendszerét, hanem tanítottuk a kátét, a bibliát, az énekeskönyvet stb., melyek még nem is a vallás, nem is a hit, csak annak történeti okmányai és kifejezései. Sokkal ismeretesebbek ennek a módszernek hibái — bár sokan alkalmazzák ma is — mintsem érdemes volna a helyet és időt vesztegetni felsorolásukkal, melyek miatt vallástanításunk és konfirmációi előkészítésünk merev formává, magyarázatokká, tanítássá vált, és az életbe mint átalakító erő át nem vitetett. Ezzel szemben világos, hogy még akkor is, ha az a tanítás a legtökéletesebb, és eredményében mint tanítás a legpontosabb, ha egy teljes és lezárt vallásos világnézetre tudja vezetni a növendékeket, s azok a legvilágosabban átér-

zik ennek a kapcsolatnak közösségét, mely őket a keresztyén gyülekezettel a hitben összefűzi: még akkor sem szabad ezzel megelégednünk, hanem meg kell alkotnunk és föl kell kutatnunk azokat a pontokat, ahol ez a vallásos világnézet vallásos életfolytatássá válik s azután és ezekből kifolyólag vallásos kultusszá lesz, vagyis, ahol a *hitközösség* átmegy a gyülekezet többi tagjaival szeretet által való *életközösségbe* a ker. élet megvalósítására és *kultuszközösségbe* ez eszmény szemléletében.

Ez a három pont tehát az, aminek a konfirmáció előkészítésében uralkodnia kell: közösség a *hitben*, *szeretetben* és Isten *tiszteletében*, kultuszban. Ezek közül a második, az által az állandó nevelő munka által érhető el, amelyről már részben az imént szóltunk, részben pedig a gyülekezet munkájában való részvétel által biztosítható. A *keresztyén életfolytatásra*, az egész konfirmációi előkészítés ideje alatt úgy az előkészítő órákon, mint azokon kívül nevelünk, felhasználva azokat az alkalmakat, melyeket a vallásos tapasztalatok elemzése és öntudatosítása ad. A mi munkánk sohasem irányulhat csak arra, hogy a gyermekekkel megismertessük a keresztyén vallás alapigazságait, sohasem elégedhetünk meg azzal, hogy ismerjék a hittant, ebből a hitből, ezekből az igazságokból kell, mint a fa gyümölcse, fakadnia egy hittel tele igaz *életnek*. Ezért nincs szükség arra, hogy külön erkölcsant tanítsunk, akár vallásórán, akár konfirmándusoknak, mert a keresztyén hit és erkölcs nemcsak, hogy elválaszthatatlanok, de egyenesen nem lehet erkölcsről beszélni keresztyén hit nélkül és *brahmi* ha cselekedetei nincsenek — az életfolytatásban meg nem valósul — megholt önmagában.“ Az a veszedelem nem is fenyegetvén tehát, hogy olyan vélekedés is keletkezik, mely a konfirmációi előkészítést csak morális tanácsok számára akarja lefoglalni, ezzel tovább nem is foglalkozom.

Világos tehát, hogy az egyedül világnézet adására törekvő fogalmi tanítás, épúgy mint a kultuszközösségbe való bevezetést egyedüli célul valló gyermekistentiszteleti módszer, külön-külön amennyire egyoldalúvá teszi és sikertelenség átkával veri meg a konfirmációi előkészítést, olyan világos, hogy viszont együtt való alkalmazásuk sikeresé teszi azt és elengedhetetlenül szükséges. Amint nem szabad megelégednünk vele, hogy a gyermek ismerje a kátét, hanem azon igyekezzünk, hogy személyes kapcsolatba jöjjön Istennel, s a kegyelmet saját maga érezze meg, úgy ennek föltétlenül a közös kultuszban való részvételre kell vezetnie. Természetes, hogy az egész gyökere ez: mennyiben tudtuk a gyermeket vallásos tapasztalatokra rávezetni, mennyiben tudott személyes kapcsolatot kapni Istennel. Erre kell törekednünk, mert ez magától kívánja és hozza meg a kultuszt, annak elmélyedését.

Külső alakában most már a konf. előkészítésénél ez a két szempont fog uralkodni. Először is magát az előkészítő

órát, amely a káté tanításának az alapján és bevezetésével a vall. hit rendszerét s a vall. tapasztalatokat, melyek ennek alapját képezik, fogja a gyermekekkel megismertetni, formájában is ehhez a célhoz kell szabnunk. Ezért az iskolai óráktól már formájában is meg kell különböztetni ezeket az órákat. Kezdjük őket énekléssel, imával, esetleg rövid bibliaolvasással akkor is, ha nem a templomban tartjuk, s köznyelviségüket őrizzük meg, óvakodva azonban minden nagyképűségtől. Bibliaolvasási részekül olyanokat választhatunk, melyek azon órán tárgyalt anyagnak megfelelnek, vagy éppen annak mintegy textusait képezik. A tanítás ne legyen sem hosszú magyarázat, sem pedig csak az illető kátérészlet megantónia és elkerdezése. Minden részben, melyet egy órán tárgyalunk, keressünk egy központi gondolatot. Evégre legjobban az egész előkészítés kezdetén beosztani az anyagot óráról-órára és a részek főgondolatát megkeresni és kijelölni. A magyarázatnál arra vigyázzunk, hogy a gyermekek előtt a tárgyalt rész gyakorlati problémák alakjában kerüljön, melyekre találja meg a feleletet. Ehhez igen ügyes szemléltetés szükséges, hogy világosan álljon előttük a kérdés. Ha mindent problémává élezzük ki, evvel az ő részvételüket biztosítjuk és nemcsak hallgatók lesznek, akik némán ülnek előttünk. A második lépés most azt felmutatni előttük, hogy ennek a kérdésnek mi a fontossága rájuk nézve. Ne csak a kérdés, mint elvont dolog érdekelje őket, hanem lássák meg, hogy annak éle benyulik az ő életükbe, s tőlük állásfoglalást kíván. A bűnbeesés történetét egészen más szempontból nézik, ha látják, hogy az életükben milyen hatalma van a bűnnek. Nem állunk meg tehát evvel ott, hogy Ádám és Éva által jött a földre a bűn, hanem rámutatunk a bűn szerepére a saját életében, a bűn halmozódására, megbeszéljük azt a kérdést, ami már az ekkora gyermeket foglalkoztatja, hogy vannak-e ártatlanul szenvedők, és vannak-e büntetést nem kapott bűnösök a világon? Így ezekbe való behatolással lesz a gyermek számára igazán építő a konfirmációi előkészítő óra. Az órát ismét imádsággal és énekkel zárjuk, sőt, ha hosszabb időt foglal el az előkészítés egy óránál, (vagy ellenkező esetben is) az óra alatt többször is énekelhetünk, ami mindig felüdítőleg hat a gyermekekre.

A konfirmációi előkészítés jó alkalom arra is, hogy a gyermekeket a *biblia* használatába bevezetve, azt számukra megkönnyítsük. A bibliába senkit sem lehet bevezetni úgy, hogy először elmagyarázzuk milyen könyv az, és el akarjuk oszlatni a kétségeit, meg akarjuk kedveltetni, érdekessé akarjuk tenni stb. Ennek egy módja van: alkalmakat keresni, mikor a gyermekekkel együtt élünk a bibliával és tanulmányozzuk azt. Ahol vasárnapi iskolát vezetünk és a konfirmándusok egy pár évi szünetelés után a vasárnapi iskolából a konfirmációi előkészítésre átmennek, ott ez semmi nehézségbe

nem ütközik, még kevésbé ott, ahol ez a szünetelés nincs meg. Ha megkívánjuk a gyermekektől, már az iskolában, hogy mindegyiknek legyen kis bibliája, olvastatunk belőle, esetleg a gyermekeket rávesszük, hogy otthon is olvassanak, akkor itt nincs semmi baj a konfirmándusokkal sem, különösen, ha velük is felhozzuk a bibliájukat és a magyarázat alkalmával a vonatkozó helyeket kikerestetjük és felolvastatjuk. Különös dolog az, hogy a mi egész kálvinista nevelésünkben, hogy kikapott a biblia használata, s felfogásunk szerint alig van fontosabb feladatunk, mint ezt minél hamarabb orvosolni. Talán egy más alkalommal lesz módunk erről is szólni és rámutatni azokra a lehetőségekre, melyek segítségével a bibliát újból közkincsévé lehet tenni kálvinista népünknek.

A biblia használatába való rendszeres bevezetés azonban nem történhetik a rendes tanítási órákon a konfirmandusoknál. Hogy annál alaposabban végezhesünk, s viszont ne vegyük el az időt a rendes előkészülettől, arra az a mód lenne ajánlatos, ha — hosszabb előkészületi időt véve — hetenként egyszer, egy ilyen hat hetes időbeosztás mellett pedig hetenként kétszer, külön *bibliaórát* állítnánk be. Ez a bibliaóra *nem kötelező* jellegű ugyan, de mégis azon igyekeznénk, hogy minél több számára legyen hozzáférhető és szerénykedés vagy bizalmatlanság ne akadályozza a gyermekeket a jelentkezésben. Ezek az órák közvetlenségre és személyes kapcsolatra igyekezünk, úgy, hogy nagyobb számú jelentkező esetén jó úgy megosztani, hogy egy bibliakörben ne legyen több 10—15 tagnál. Hogy falun, az egy lelkész, hogy tudja elvezetni az esetleg 2—3 bibliakört, az tényleg probléma s csak úgy lehet megoldani, ha a leányokét a papné, vagy a tanítónő vezeti, s ha a lelkészre két bibliakör jut, bizony akkor több estét is áldoz fel erre egynél vagy kettőnél. Vigasztalhat ez elfoglaltság nehézségében, hogy nemcsak áldásosabb munka, de együttal kedvesebb foglalkozás sem képzelhető ennél.

A bibliakör munkája természetesen összefüggésben kell hogy legyen a rendes előkészítéssel, — annak tartama alatt — és itt olyan kérdéseket dolgozunk fel, amelyek ott esetleg felmerülnek, de előkészítésükre idő nincs. Külső formájában is uralkodják a közvetlenség, ami abban nyilvánul, hogy az imádság a közvetlen, szónokias formákat nélkülözi, sőt avval is ki lehet fejezni, hogy külső formákhoz (imádság és ének alatt felállás) nem ragaszkodunk. Mint egy család ülünk le az asztal körül, s közösen beszélgetünk a felvett tárgyról. A beszélgetés vezetéséhez természetesen nagy ügyesség kell, de azt lassanként meg lehet szokni. Arra igyekezzünk, hogy a kérdések lenyúljanak a személyes élettapasztalatokig, s ne álljanak meg általános igazságoknál, s hogy a megállapított eredmények is a személyes életbe átvihetők legyenek. Hogy itt a bizalmaságnak az önkéntességnek milyen nagy szerepe van, első pillanatra látható. A bibliaórák tárgyaiul ajánljuk a tizparan-

csolat és az Úri ima feldolgozását. Ezeknél az a fő, hogy a Jézus életében és személyiségében szemléltessük a gondolatokat, s a gyermekek részvételét úgy biztosítjuk legjobban, ha velük előrekészülés gyanánt bibliai helyeket kerestetünk ki, hogy azokról otthon gondolkozzanak. Ilyenekül inkább történeteket, mint egyes kiszakított mondásokat kell venni, mert az előbbieket sokkal érthetőbbek a gyermek előtt.

A bibliaórán nyílik alkalmunk arra is, hogy a gyermekeket az önálló *imádkozás* gyakorlatába bevezessük. A kötött, gépies imádságok helyett arra kell igyekezni, hogy gondolataikat és szükségüket a maguk szavaival mondják el. Természetesen ennek először az lesz a hatása, hogy ha ezt megteszi is a gyermek magában, a többiek előtt szégyel imádkozni. A világot sem szabad ezt a dolgot forszírozni és nagyon óvakodni kell a szekták azon hibájába beleesni, mely imagépet csinál a gyermekből és hiúság kérdésévé teszi a hosszú nyilvános imádkozást. Kétségtelen, hogy az imádkozás mások gyülekezetében mindaddig feszélyező lesz a gyermekre, vagy épen lehetetlen számára, míg a maga vallásos élete egészen spontán és tudatos nem lesz. Az első lépés tehát ebben: tudatossá tenni a vallásos tapasztalatokat, tudatossá tenni Isten munkáját abban a lélekben, hogy a gyermek előtt világos legyen Isten szerepe a maga életében, minden viszonyában, szükségeiben, akadályai-ban. Támogatjuk ezt az iskolában is az iskolai áhitatok tartásával, a vasárnapi iskolában, családi látogatások alkalmával tartott családi istentiszteletekkel, mikor az illető család egyéni szükségét és kérdéseit is megvilágítjuk az Isten Igéje világosságával, s egyúttal az imádságban is kiterünk rá. A bibliakör tagjai közül azokat, akik erre alkalmasoknak látszanak — mivel magyarázattal természetesen nem lehet megbízni — a kijelölt rész olvasásával, s az imádkozással bízzuk meg egy-egy órára, de ez ne legyen parancs, inkább a saját ambícióját, vágyát igyekezzünk felkölteni. Ha a mi családjunkban van rendszeres imádkozás, a gyermekek ezt sem találják majd különösnek. Végül e tárgyról csak azt jegyezzük meg, hogy ne engedjük magunkat elkedvetleníteni azzal a régi babonával, hogy a gyermekek nem érdeklődnek a bibliaóra iránt. Nincs olyan falu, ahol bár 5—6 ne akadna, aki megpróbálja, aztán hogy meg is tartuk őket, az már a mi kötelességünk, mely kötelességnek nagy óvatossággal, a reánk bízottak iránti buzgósággal, áldozatkészséggel és érettségű való állandó imádkozással kell megfelelnünk.

Az *egyházi ének* szintén igen fontos alkotórésze a konf. előkészítésének. Alkalmazásáról már fentebb mondtunk el egyet-mást, most csak azt emeljük ki, hogy az egyházi éneket sohase tanítsuk meg anélkül, hogy ne magyaráznók meg és ne szemléltetnők azokat a vallásos érzelmeket, melyek benne kifejezést nyernek. Ezért először is minden éneket — ha lehet — igyekezzünk a megfelelő gondolat tárgyalásánál használni

fel, ahol a gondolatkört már a tanítás is elősegíti; másodszer az ének tanításánál egy esemény, történeti beállítás, vagy más útján szemléltetjük azt a lelkiállapotot, melyben az ének született, vagy megszülethetett. A dallam megtanulására legalkalmasabb külön ének órákat tartani, amelyiken csak azt végezzük, s így sem az időt nem veszi el, sem a tanítás egységét nem rontja. Az egyh. ének tanításáról és felhasználásáról az egész nevelésben egy más alkalommal részletesen fogunk beszélni.

Ha most így az előkészítési időt felhasználtuk, s az elmondottak szerint igyekeztünk annak elmélyítésére mindent megtenni, akkor a konfirmáció elmúltával nem kerül nagy fáradtságba azoknak az összetartása, akik ilyen gondozásban részesültek. Így a konfirmációi előkészítés s maga a konfirmáció pompás alkalom lesz az *ifjúsági munka megindítására*. Maga az a munka, amit eddig velük végeztünk, kifogja zárni most azt, hogy az ifjúság a munka célja és jellege felől kétségben legyen; az előkészület, ha lelkiismeretesen csináltuk, mindegyik lelkében hagyott bár annyi nyomot, hogy tisztában van, milyen szellemben akarunk dolgozni és csatlakozik ehez a munkához. Így akkor, amikor különösen földmives gyülekezetben a munka szinte lehetetlenné lenne téve a sokféle külső elfoglaltság miatt, mégis valami munkát ki tudunk fejteni. Az ifjúság természetesen fogja találni, ha az a kapcsolat, ami őket összetartotta mint konfirmandusokat, tényleg megvolt, hogy ezután se járjanak külön utakon és a kapcsolatot tartsák meg. Az idei konfirmandusokat azután az előkészítés egész ideje alatt erre a gondolatra neveljük. Akik a bibliakörre járnak, a legbuzgóbbak és legöntudatosabbak, lesznek az egyesület magva, a munka kristályosodó pontjai, ezekkel lehet legtöbbet elérni. Ezeket beavatjuk ebbe a gondolatba, mikor szükségét látjuk, s egyúttal megbeszéljük velük azt is, hogyan indulunk meg a munkával. A bibliakört semmi szín alatt se hagyjuk félbe a konfirmáció után, mert ez mindig az a tűzhely lesz, ahol terveinket, a gondolatainkat megbeszélhetjük, s egyúttal az a kritérium, ami meggyőz arról, hogy kik azok, akik legkomolyabban gondolkoznak. Olyan közösség lesz ez, mely bizalmaságánál, testvéries őszinteségénél fogva nagyon sokat segít a munkánkon.

I. L.

Belmissziói bizottság.

Egyházkerületi közgyűlésünk nov. 25-én tartott gyűlésében kimondotta egy nagyobb belmissziói bizottság, s a belmissziói intéző bizottság alakítását, az utóbbiak tagjaiul meg is választotta a következőket: Nagy Károly püspök elnöklete alatt Makkai Sándor egyházker. főjegyző, Kecskeméthy István, Tavasz Sándor, Imre Lajos, Gönczy Lajos, Mátyás Ernő, Kádár Géza, Vásárhelyi János, K. Nagy Lajos, Tökés József, Farkas Jenő, Hegyi András, Garda Kálmán, Jancsó Ödön dr., Nagy Jenő, Kristóf György, Ferenczy Gábor, Juhász Albert. A bizottság előadójául Imre Lajos választatott meg.

Lapunk, mely a kérdés felvetése óta állandóan figyelemmel kísérte annak sorsát, csak örvideni tud a megoldásnak, s mint jelenleg az egyetlen lap, mely e kérdések elvi alapon álló gyakorlati alkalmazásával rendszeresen foglalkozik, kötelességének tartja a bizottság munkáját nemcsak elősegíteni, de figyelemmel, ahol kell, kritikával kísérni. A bizottságra váró feladatok óriásiak, s különös feladata legelőször is rendet teremteni a különböző munkaágak chaosában. Össze kell szednie azon *munkaágakat*, melyek kálvinista magyar népünk vallásos és erkölcsi életének irányítására, meggazdagítására szükségesek; ezeket a munkaágakat *fel kell osztania* tagjai között, hogy minden munkakörnek legyen gazdája, aki annak haladását számbaveszi, elősegíti, azt propagálja, módszereiről és a lehetőségekről tájékoztat ad. Várunk a bizottságtól egy pontos *helyzetképet*, arról, hogy ref. anyaszentegyházunknak minő munkái vannak beindítva, hogy láthassuk, hol állunk, s mire volna leginkább szükség.

Olvasóinkat arra kérjük, hogy noha a belm. bizottság *nem administratív szerv*, rendeletek kiadására joga nincs, esetleges kérdéseire mégis *válaszoljanak*. Ahol pedig *bárminemű munka beállításáról vagy új munkaág megindításáról* volna szó, minden *ilyen s ehez hasonló kérdéssel* forduljanak az *egyh. ker. belmissziói előadóhoz*, ki ilyen esetekben legnagyobb készséggel áll rendelkezésre.

Jövő számunkban remélhetőleg közölni fogjuk az egyes munkaágak beosztását a bizottság tagjai között, melynek nyomán a szervezett munka megindulhat.

Sz.

A keresztyén hit és a történelem,

(Székfoglaló beszéd, elmondattott a kolozsvári ref. theol. fakultás 1923. szept. 6-án tartott beiktató ünnepélyén)

A keresztyén hit és a történelem közötti viszony kérdése mindig nagyon nehéz kérdés marad: nem a vallás és a történelem közötti viszonyról beszélek, hanem a keresztyén hitről a történelemhez való viszonyában. Keresztyén hit alatt értem a keresztyén Igazság subjektív elsajátítását. Hit és keresztyénség korrelatív fogalmak. Hit nélkül a keresztyénség igazsága nem tapasztalható és csak a hit által ismeri fel az ember, hogy a keresztyén igazság az, amelyik a hitet ébreszti.

Schleiermacher óta nem ragaszkodunk többé, mint azt régebben a racionalisták tették, egy „természeti” valláshoz, hanem a vallásokat a pozitív jelentőségükben értékeljük. Ővele a theologia számunkra is pozitív tudomány lett, amelynek részeit az egészhez csak az a közös viszonyuk kapcsolja, melyben az istentudatnak egy meghatározott alakjával állanak, a keresztyén tudomány részei tehát összefüggenek a keresztyénséggel való viszonyuk által. Nem akarjuk a speciális keresztyén igazságokat általános vallásos igazságokban feloldani, hanem a keresztyénség lényegét a hit álláspontjáról figyeljük meg. Így a keresztyénségben, amint azt a Jézus Krisztusban való hit által megragadjuk, az Istennel való kibékülés vallását látjuk, amint Pál a 2. Kor. 5:19-ben mondja, Isten kibékítette a világot önmagával a Krisztusban. Erre azonnal előáll a nehéz kérdés. miképen lehet egy történeti személyiség a hit tárgya?

Hogy egy a történelemben fellépő személyt megismerjünk, történeti kritikára van szükségünk. De mi köze van a hitnek és a történeti kritikának egymáshoz?

A hit alatt, azaz a keresztyén igazság elsajátítása alatt bizalmat értünk. A bizalom mindig gyakorlati szükségletekre vonatkozik. Hinni: jelent egy személyben való feltétlen bizalmat. Ezért hoz minket az igaz hit mindig egy a jelenben élő valósággal érintkezésbe. Lehellen magunkat rábizni a múlt egy személyére. A bizalom közvetlenül attól ébresztetik, akire magunkat reá bízunk. A bizalom egy erkölcsi tett, egy önkéntes önmeghajlás egy erkölcsi személyiség tekintélye előtt.

A hit tehát közvetlen bizonyosságot ad. Nem tűr meg

semmi kételkedést. Nem függ semmi vizsgálódás eredményétől. Egy sajátos belső világban él. Csak szellemi valóságokkal jön érintkezésbe. Igen, egyenesen abban nyilvánítja erejét, hogy minden külső érvtől elfordul, ha az az ő belső bizonyosságával összeütközésbe jönne.

Hogy áll ellenben a dolog a történeti kritikával? Ez nem a gyakorlati motívumok területén mozog, hanem az elméleti megismerés világában. Nem a jelenre irányul, hanem a múltra. A szilárdan kimagasló történeti személyiségek a történeti kritika kezében világosabban léphetnek a múltból világosságra, úgy, hogy tisztelhetjük és szeretethetjük őket, de magunkat rájuk nem bízhatjuk. Bizhatunk alapelveikben, mivel ezek az alapelvek egész a jelenkorig hatnak, de személyiségük a multhoz tartozik!

A történetkritikai kutatás is, ellentétben a hittel, kizárólag a külső bizonyosság területén mozog. Előítéletnek nem szabad a történetkritikai területre befolynia. Ott a józanság és a lelki ismeretesség érvényesül. Ha egy történetkritikai kutatás eredménye már előre meg volna állapítva, az egész kutatás csak egy formalitás lenne.

A nehézség tehát ebben van. A hitet lehetetlenség valamelyes kutatás eredményéül függővé tenni, de másfelől minden kutatás eredménytelen, ha dogmatikus előítélet a kutatás karakterét már előre megállapítja. És mégis maga Biederman mondta az ő „Keresztyén Dogmatiká”-jában, hogy egyszerűen nem igaz, hanem szembe való porhintés azt állítani, hogy a valóban tudományos történetkritika is eljárási és kell is, hogy eljárjon minden dogmatikus előítélet nélkül. Utolsó forumon, mondja ő, az úgynevezett tiszta történeti alapok mérlegelése eljut egy olyan pontig, ahol dönthet és dönteni is fog afelett, hogy valamit tarthat-e lehetségesnek, vagy nem, a maga részéről, bárha erről olyan tartózkodva és előítéletek kizárásával nyilatkozhatik, amint akar. A történeti lehetőségnek valamelyes, ha még oly feszesen tartott határmegállapításait mindenki magával viszi a történeti kutatáshoz. De ez ránézve egy dogmatikus előfeltevés. Tudományos szempontból egy ilyen előfeltevés csak akkor érvénytelen, ha ez annak számára, aki vele foglalkozik, általánosságban lett dogmatikus előfeltevés, abban az értelemben, hogy ő maga ezt tovább gondolkozva nem képes igazolni, hanem azt mint dogmát, legyen az pozitív vagy negatív elfogadta. Az ember minden Jézus életéről irt könyvnel rögtön észreveszi, mondja tovább Biedermann, miféle dogmatikus meggyőződéssel rendelkezik a szerző a csodák kérdésében, ha azokat még annyira a „tiszta történeti” megfontolások mögé helyezi is. Nem gáncsolhatjuk azért, hogy ilyenekkel rendelkezik, hiszen nem tehet másként, hanem azért, hogy nem meri kiemelni és nincs bátorsága felelni róla, aki elejétől kezdve kikér magának minden dogmatikus befolyást a Jézus élete történeti kutatásához és megígéri, hogy azt egészen elmellőzi, ez azt jelenti, hogy nem engedi a magával hozott... dogmatikus

előítéleteit közelebbi próbára kitétetni". Biedermann ezen szavai ellen nehezen lehet ellenvetni. Ha mi Jézus Krisztusban mint megváltónkban hiszünk és ezen hitért felelni akarunk és a mi véleményünk szerint tudunk is, úgy mégis megmarad a nehézség, hogy egyfelől a hit által közvetlen bizonytságot birunk Krisztus személyéről és művéről és másfelől vizsgálat tárgyává kell tennünk azt, hogy a Róla szóló hagyományra mennyiben támaszkodhatunk?

Ezen kutatásbéli nehézség elől úgy próbálunk kitérni, hogy Jézus helyére az ő erkölcsstanát vagy az ő belső életét vagy az új testámentumi szent tudósításokat állítottuk. De az a gondolat, hogy az ember ezen módon a történet-kritikát mellőzheti, újból és újból illúzióknak bizonyult. Ha a keresztyénséget nem akarjuk fenti észvallássá tenni, mint a régi racionálisták és vele lényegét nem akarjuk félreismerni, akkor nem nélkülözhetjük a történeti kritikát. Igen, el kell ismernünk, hogy ha a történeti kritika eredményeül azt a tényt fogadnánk el, hogy Jézus soha sem létezett, akkor ez, az ő benne való hitünket végveszedelembé döntené.

Ezt azonban a történeti kritika soha sem fogja tudni bebizonyítani. Mert az evangéliumok építőirodalom és nem megszokott értelemben vett történetet adnak. Az evangélisták leginkább Jézus földi életének isteni oldalát hangoztatják. Egy életképet nyújtanak nekünk Jézusról, amint őt hitük világítása mellett szemlélték. Ezért van igaza Biedermannnak, amikor mondja, hogy Jézus élete kutatásánál a dogmatikus meggyőződés mindig közbe szól. Nem mellőzhetjük és nem is szabad mellőznünk ezt mivel ez a dogmatikus meggyőződés alapján véve vallásos meggyőződés, egy vallásos tapasztalatra, egy a Jézus Krisztus személyétől való közvetlen megragadottságra alapítva. olyan tény, amely nem magyarázható földi, véges és idői tényezőkből, mert ez a vallásos tapasztalás minden földiség, végeesség és időiség fölé emel és kapcsolatba helyez azzal, amit Schleiermacher az „Universumnak” a Végtelenségnek és mi Istennek, az Atyának nevezünk. Ezen csoda által, amely által Jézus Krisztus számunkra isteni kijelentése lesz. tanuljuk meg önmagunkat Istentől való nemzetségül ismerni és hogy Pállal beszéljünk az Efézus. 2:6-ban, mintegy Krisztusban a menybe helyezve. Ezen csoda által tanultunk egy szempillantást vetni belső lényegükbe és eljutottak arra a meggyőződésre, hogy mi belső lényünk szerint Istennel rokonok vagyunk.

(Folyt. köv.)

D. J. A. Cramer.
Ford. Muzsnai László.

Mi a pietizmus és mi nem pietizmus?

II.

A XIX. századi és jelenkori pietizmus strukturáján itt is, ott is feltűnik egy-egy vonás, amely a XVIII. századi pietizmusra emlékeztet, azonban egészében nem más, mint a XVIII. századi pietizmus *dekadens alakulata*, amely ma csak a vallási különködést és a farizeusi gögöt szolgálja és amelynek létét nem indokolja többé sem az egyház, sem a *theologia* magatartása, mert *keresztyénségünk e két nagy tényezője, alapvető tendenciájukban, ma már egy magasabb értelemben egyformán szolgálják azokat az érdekeket, amelyek a XVIII. századi pietizmust életre hívták*. A jelenkori pietizmus, bár léte indokolatlan az egyházban, mégis mindenre elszánt makacssággal igyekszik érvényesülni az egyházban az egyház ellen, amikor egyenesen és hát mögött küzd az egyházi jellegű keresztyén vallásosság ellen, hol azáltal, hogy bomlasztja az egyházi közösséget, hol csak azáltal, hogy kisebbiti és lefokozni igyekszik annak az életre és világra kiható jelentőségét. Van valami mélyen megalázó az egyházakra nézve, a pietizmus részéről abban, hogy ahelyett, hogy missziói buzgalmukat olyan térre vetnék, ahova, a nehezebben mozgó, intézményes egyház keze el nem ér, — az egyházi közösséget egy „*massa perditionis*”-nak nézve, állandóan ott halásznak, azok között, akiket az egyházi evangelizáció és pásztoráció már reávezetett a keresztyén élet útjaira.

Azok előtt, akik a mai prot. ker. egyházak munkáját, nagy kezdeményezéseit ismerik, nyilvánvaló, hogy ezekben az egyházakban indokolatlan minden exclusiv pietisztikus törekvés, mert bennük ma már *a személyes keresztyén kegyesség, mint uralkodó tendencia* elevenen él. Ezt az életre kapott *személyes keresztyén kegyességet* azonban minden prot. egyháznak a maga történeti sajátosságai szerint kell formálnia, mert egy *általános keresztyénség* megfelelő lehet (és csak az megfelelő) az afrikai, vagy ázsiai benszülötteknek, de nem megfelelő a differenciáltabb és történeti tudattal bíró európai népeknek. A pietizmus a missziókból született, onnan hozta magával a differenciálatlan és történeti tudattal nem bíró primitív lelkekhez alkalmazott „*általános*” keresztyénségét. A keresztyénség azonban egy nagy kincstár, amellyel minden nép és nemzet a maga sajátosságai szerint él, amelyet a maga sajátosságai szerint használ és valóban élő erővé, életté csakis így lesz a keresztyénség végtelen gazdagsága. A keresztyénség ilyen értelemben *universális* vallás és nem redukált *általános* vallás.

Ha a prot. ker. egyházak a maguk egységük, határozott és lendületes evangelizációjuk és munkájuk érdekében, napi-

rendre kell térjenek minden *ilyen* pietizmus felett, mint zavaró jelenség felett, másfelől meg a *prot. ker. egyházak előtt az a feladat áll, hogy erőteljes frontot alkossanak az egyházban minden olyan lelkiülettel szemben, amely a személyes keresztyén élet nagy követelményeit azon a címen utasítja el magától, hogy minden komoly keresztyénségben pietizmust lát.* Ezt az öntudatos front-alkotást az egyházaknak maguknak kell felvenni és nem szabad megengedni, hogy a *szabadelvűség* hazug jelszava alatt a *libertinizmus* ágáljon és fontoskodva nagyképszerűdjék.

Ha tehát a fentiekben láttuk, hogy mi a pietizmus, legalább is a legfőbb vonásaiban, most látnunk kell, hogy milyen az a komoly keresztyénség, *a mi nem pietizmus és mégis kegyesség,* hogy elvágjuk a védekezésnek azt az útját, amely a pietizmus megtagadásával és elvetésével magát az igazi kálvinista keresztyén életet is kicsúfolja és sárba tapodja.

Ha egyszer a személyes keresztyén kegyesség uralkodó, vagy vezető tendencia lett a *prot. egyházakban,* akkor egész munkaprogramunknak oda kell irányulnia, hogy ez a tendencia az egész egyházi közösséget áthassa és abban teljesen kifejlődve, megvalósuljon.

Annak a kegyességnek érdekében azonban, amely *nem pietizmus* és mégis kegyesség és pedig kálvinista keresztyén kegyesség, épúgy harcolnunk kell a *liberálizmus* ellen is, mint az utolsó értelemben vett pietizmus ellen.

Az élet minden terén felmerülő jelenségek mind tisztában mutatják a XIX. századi liberálizmus minden irányban és minden téren mutatkozó káros hatását és mérgezését. A XIX. századi liberálizmus a *prot. theologiai gondolkozásban* egy szükségképeni momentum volt. És el kell ismernünk, hogy nélkülözhetetlen momentum is volt, mert a protestantizmusra nézve oly elengedhetetlen *világnézet* kiépítése érdekében nagyszerű szolgálatokat tett, azonban a protestáns keresztyén kegyesség szolgálatát nemcsak elhanyagolta, de meg is mérgezte azáltal, hogy az *egyéni vallásos sajátosságokat* (úgy személyes, mint kollektív felekezeti formájában) a mindent és mindenkit megérteni akarás, a szabadelvűség jelszava alatt egyszerűen *eltörülte* és létrehozott, épenúgy, mint a pietizmus, egy redukált, általános keresztyénséget, azzal a különbséggel, hogy a pietizmusban ez az általános keresztyénség frissességgel és a rajongók lelkesedésével volt kapcsolva, ellenben a liberális protestantizmusban, az általa formált általános racionális keresztyénség csak arra való volt, hogy annak jelszava alatt a *katholikus ultramontánizmus* ellen harcot folytasson. A *prot. liberálizmus* élete főképen ebben a harcban állott. Ennek a harcnak hevében, hogy az állampolitikai liberálizmus vállverető elismerését kiérdemelje és kivívja, mindinkább (egészen önfeladten) arra törekedett, hogy a *ker. kegyesség* gyakorlását a templomi istentiszteletek végzésére és az azokban való részvételre szo-

riítsa. Míg a keresztyénség „nagy igazságait” meglátta, de a „nagy tapasztalatok” irracionális tartalmának elsajátítására és elsajátíttatására nem törekedett. Elhanyagolta, sőt mellőzte mindazokat az áldott eszközöket, utakat, módokat, amelyekkel a keresztyénség és a nagy reformátorok és egyházunk kegyes atyái személyesen éltek. Itt a két legfőbb dolgot, az *imádsággal* és a *Szentírással* való élést, valamint a keresztyén testvéri *szolidaritás* ápolását emelem ki.

Az imádsággal való állandó élés nélkül nincs keresztyénség, mert a keresztyénség Istenben való élet a Jézus Krisztus által, Istenben élni pedig csak úgy lehet, ha a lélek Ovele összeköttetésben van, ha a lélek éltető levegőjét Óbelőle szívja. Az Istenben való élet légző szerve az imádság. Ha testi organikus légző szervünk felmondja a szolgálatot, beköszönt a halál, ha nincs, vagy ha elsovad imakészségünk, beköszönt a legborzasztóbb halál: az Istentől való elszakadás. Az imádság a mennybe vezető út, amelyen át égi járatot tud létesíteni a kegyes lélek a Jézus Krisztus által, mert a mi tévelygő lelkünk ezt az utat magától és a maga erejéből soha sem tudja megtalálni. A mi imádságunknak tehát a Jézus Krisztuson át kell vezetnie. Mi azt sem tudjuk, hogy mi jó reánk nézve, tehát, hogy *mit* kell kérnünk és azt sem, hogy *hogyan* kell kérnünk. A mi imádságunk tárgyát, hogy *mit* kell kérnünk azt Ótőle *tanuljuk* (mert ezt folyton tanulnunk kell), ez pedig nem egyéb, mint „Jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod,” mert a Jézus Krisztus által való tanítatásunkból tudjuk, hogy ez a legfőbb jó. *Ugyanezt fejezi ki Kálvin, Clu* az imádság ez: az Úr teljesítse azt, amit öröktől fogva elhatározott.” (A ker. vallás rendszere I. k. 199.) És *hogyan* imádkozunk? Ne úgy, hogy *profanizáljuk* és *elkülsősítsük* az imádságot, „hogy lássák az emberek”, de viszont a titkos kamra ne legyen számunkra jogcím az imádság elhanyagolására. Ne legyünk mechanikusok az imádságban, mert a rutinírozott imádkozó és imádsága nem kedves az Isten előtt, talán ostromolhatja az eget, de az ilyen imádság nem tér vissza az Istentől az ő áldásaival.

De imádkozni csak akkor tudunk, ha élünk a Szentírással, mint Isten igéjével. Azokat a mélységeket, amelyekből felszakad az imádság szava és ahonnan kivillan az imádságban az Isten szentségét szemlélő fény, egyedül csak Istennek írott igéje, a Szentírás nyitja meg. Csak a Szentírással való állandó élés által lesz a miénk Istennek testté lett, *élő* Igéje, a Jézus Krisztus, aki az írott igének mind nagyobb mélységeit tudja megnyitni. Az *írott* íge és az *élő* Ige egymást kölcsönösen szolgálják. Minél erőteljesebb a mi Krisztusban való életünk, annál nélkülözhetetlenebb számunkra a Szentírás és minél drágább számunkra a Szentírás, annál lángolóbb a Krisztus iránti szeretetünk. De a Szentírás ilyen kinccsé számunkra csak *lesz*, a Szentlélek által. „A Szentírás tekintélyének bizonyosságát csak a Szentlélek bizonyágtétele erősíti meg” (Kálvin: A ker.

v. rendsz. I. 7. fejj.) És Isten igéje fonál, amely Isten orcája fényességének kitalálhatatlan útvesztőjében, egyenest hozzá vezet (U. a. I. 67), tehát *eszköz*, mellyel az Úr a Szentlélek világosságát híveinek osztogatja. (U. a. I. 88). A Szentírás a Szentlélek által *eszköz* az én kezemben is, amellyel ugyan önkényesen visszaélnem nem, de élnem igen, és élnem kell, tehát semmiféle Bibliolatriába esnem nem szabad, bár épen-olyan erőteljesen hangsúlyozom azt is, hogy isteni tekintélyétől megfosztani még kevésbé szabad és lehet, mert ha teszem, Isten kijelentését csúfolom meg.

Nincs keresztyén élet, vagy még közelebbről, nincs kálvinista keresztyén élet az egyházban az imádsággal és a Szentírással való élés nélkül; és e drága ajándékokkal való élés és táplálkozás nem a pietizmustól és nem a szektáktól ered, hanem ezek az egyetemes keresztyénség javai, amellyel éltek a mi reformátoraink és atyáink *a maguk módján*. A zsidó törvényvallásba való visszaszülyedés minden olyan törekvés, amely patentírozott methodusokhoz köti a mennyei lakomában való részvételt és viszont kárhozatos pusztulás és haldoklás az abban és azzal való nem élés. A keresztyén életre nézve tehát épügy mérgező a chablonok követelése, mint amilyen pusztító a minden sajátosságot eltörlő és elszintelenítő, tehát megerősítő liberálizmus.

A keresztyén kegyesség természetéhez hozzátartozik a *testvériesülés*, amelyet elhanyagolnunk nem lehet keresztyén életünk nagy megkárosítása nélkül. A ker. ember nem lehet spiritus partikuláris. A keresztyén kegyességhez szükségképeni-
séggel hozzátartozik a *közösségi vonás*. Zinzendorf egyszer így kiáltott fel: „Az én szívem közösségre irányul“. Ezzel ő a keresztyénség egyik legmélyebből jövő tendenciáját fejezte ki. Ezt a keresztyén közösséget Isten évszázadok óta építi az Ő keresztyén *egyházaiban*. Öntudatosan mondom: az Ő egyházaiban, sőt mindenik keresztyén egyházzal vallom, hogy a Krisztus teste, mert az Ő végtelen gazdag lelkének egy-egy sugara él mindenikben *sajátos* módon. A Krisztus lelke „minden érték és minden erő pleromája“, hogyan is akarná ezt a maga egészében a magáénak vindikálni bármelyik földi egyház? A mi keresztyén univerzalizmusunk szerint ez nem lehet, de viszont Isten akarata ellen valónak tartjuk azt is, ha valaki ugyanazon egyházi közösségen *belül* kényesebb és igényesebb ízlésénél fogva testvéreitől elfordulva kiszakítja magát az Isten egyházának szolidaritásából.

Nekünk kálvinista keresztyénség kell minden elszintelenítő liberálizmus nélkül és keresztyén kegyesség pietizmus nélkül; nekünk egyház kell a magunk történeti neveltetésünk szerint, exkluzívitás nélkül, a keresztyén szolidaritás, sajátosságokban gyökerező, de a magasba nőtt és a magasból néző keresztyén universalizmus diadalára.

T. S.

MEGBESZÉLÉSEK.

Iratterjesztésünk ügye.

Hogy egyházunk munkájának sikere milyen óriási mértékben függ a sajtótól, az már közmondásos s az unalomig ismételt. Most már az van hátra, hogy megteremtsük azt az iratterjesztést, aminek a fontosságát látjuk. Az iratterjesztéshez két dolog szükséges: arravaló, magas színvonalú, jó, vallásos *irodalom* és az egyes központokban, gyülekezetekben, iskolákban, városokban stb. ennek komoly és odaadó *terjesztése*. Hiába alkotunk irodalmat, ha nincs, aki ezt terjessze, aki munkálkodjék. Az az idő már elmúlt, hogy helyünkbe jöjjenek az emberek, nekünk kell őket felkeresnünk s szavaink megerősítésére nekünk kell ellátnunk őket irodalommal is.

Ha számbavesszük a jelenleg rendelkezésre álló irodalmi sajtótermékeket, melyeket felhasználhatunk a keresztyén iratterjesztésben, azt találjuk, hogy *hogy sokkal nagyobb elterjedést is lehetne nekik biztosítani* kitartó munkával és érdeklődéssel.

„Az Út“ *lelkésztársaink, tanár- és tanítótestvéreink* között még mindig nem érte el azt a példányszámot, melyet el kellene érnie, ha szilárd alapokon akarna nyugodni. Pedig hogy lapunkra milyen szükség van s milyen összetartó erőt képvisel, azt csak a belmissziói kérdések rendezésére irányuló törekvéseknél is látjuk. A „*Lelkipásztor*“, bár más munkakörrel, de szintén sok szolgálatot tehet lelkésztársainknak.

Ifjúságunk és pedig mindkét nembeli és nemcsak tanuló ifjúságunk tetszését rövid egy év alatt megnyerte „*Ifjú Erdély*“ c. *ifjúsági lapunk*, melynek határozott keresztyén iránya, öntudatosága kiválóan alkalmassá teszi az ifjúság nevelésére.

Vallásos *néplapunk* is van, a „*Harangszó*“, mely, bár nem olyan elterjedt, mint kellene lennie, alkalmas lenne arra, hogy népünk téli olvasmányául szolgáljon. Ha céltudatosabb lenne s ha vennénk magunknak fáradságot, hogy hozzáálljunk a terjesztéséhez, jó kis lappá nőhetné ki magát.

Népünk nem speciálisan vallásos irányú olvasmányául, gazdasági és egyéb tájékozódására alkalmas a „*Magyar Nép*“ c. lap, mely a maga nemében kiváló, gondosan szerkesztett, öntudatos újság. A gazdasági elem túlteng benne, úgyhogy ismeretterjesztő, művelő és szórakoztató elemét növelni kell.

Kiadványai, melyek közül a „Szavalókönyv“ jelent meg, sokat érnek s érdemesek a terjesztésre.

„Az Út“ kiadványai közül: az eddig megjelent „A református presbiter kis kátéja“ szép elterjedésnek örvend, jelenleg a III. kiadás van előkészület alatt, a második füzet „Néprajzi feladatok Erdélyben“, mely intelligens egyháztagjaink, de főképp lelkészek és tanítók számára íródott, még nem talált megértésre. A karácsonyra megjelenő „Maradj velem“ c. imádságos könyv sorsa még a jövő kezében van.

Ugyancsak „Az Út“ kiadványai gyanánt munkában vannak: a „Koszorú“-hoz hasonló iratok, melyek $\frac{1}{2}$ —1 ívnyi terjedelemben *elbeszéléseket, hiteősítő iratokat, verseket* stb. tartalmaznak. Az első sorozatban a következő (16 oldalas) füzetek: egy *elbeszélés*; vall. *költemények*; Luther (jellemkép); *Anyák könyve*; egy *elbeszélés*; a második sorozatban: egy *elbeszélés*, vall. *költemények* (II. füzet); Kálvin (jellemkép) *A keresztyén család a biblia világításában*; egy történeti *rajz*. Előkészületben vannak *röpivek*, két oldalas lapok, evangélizáló és missziói jellegű célokra, tömeges kiosztásra alkalmasok, köztük olyanok, melyek *vasárnapi iskolában* oszthatók; valamint *bibliái képek, levelezőlapok* stb.

Irodalom tehát van, most csak a jelenlegi megerősítése és az iratok *terjesztése* szükséges. Erre nézve két fontos kíváncsalom van: az egyik az, hogy *minden gyülekezetben* valaki, akár maga a *lelkész*, akár az ott levő *ifjúsági egyesület*, vagy más vegye kezébe a dolgot és szervezze meg. Tartson ilyen füzeteket, lapokat, csináljon nekik propagandát, templom után, összejövetelen iskolás gyermekek által stb. A másik hogy központokban *bizományi raktárak* létesüljenek, melyeket fentiek tarthatnak fenn, ahonnan az egész vidék megszervezése kiinduljon. Ilyen bizományi raktáraink, helyeink már vannak is, ahol a lapjainkra való előfizetés, bibliák, imakönyvek s minden kiadványunk megrendelése eszközölhető.

Ilyen bizományunk van a következő *lelkési hivataloknál*: Dej—Dés; Periș—Körtefája (u. p. Ghernesig—Gernyeszeg); Iernuțeni—Radnót; Curteni—Udvarfalva (u. p. Târgu-Mureș—Marosvásárhely) és a ref. kollégiumban *Marosvásárhely* (Kovács Benedek vallástanár). Kiadóhivatalunk azokkal, akik iratterjesztésre vállalkoznak, szívesen közli levélbeli megkeresésre a feltételeket.

Mindehhez azonban öntudatos munka kell, az iratterjesztés ügyének lelkes felkarolása szükséges a gyülekezetekben. Különösen most, a téli hónapokban, sok alkalom nyílik erre.

I. L.

IRODALMI SZEMLE.

A *strassburgi* theologia kétségen kívül vezet a mai francia nyelvű protestáns fakultások között. Talán azért, mert nem is olyan régen még német nyelvű volt. Igaz, hogy szelleme ma is nagyjában a régi. Es bizonyosan ezért fog dominálni még hosszú időn keresztül a többi francia fakultások felett.

Kiváló professzorai közül most háromnak a nevét írjuk ide fel: *Robert Will*, *Charles Hauter* és *A. Causse*.

1. *Robert Will*, nagy Luther-ismerő a múlt évben ajánlotta meg a francia theol. irodalmat egy kiváló tanulmány-nyal: „*La liberté chrétienne*“ (A ker. szabadság), tanulmány a lutheri kegyesség principiumairól szól. E könyv ismertelőjeként szolgáljon „portée“-ja rövid fordításban.

„A ker. szabadság problémája lényegileg érinti a vallásos életet. Ez a terminus jelenti a ker. kegyesség egy meghatározott karakterét és egészen különösen a Krisztusban való üdv symptomáját, az újjászületett és megigazult keresztyén ember egyik tulajdonságát.

Ez valósítja meg a Lélek javai synthésisét, amiről beszél Pál (Gal. 5²², Rom. 14¹⁷). Ezt a vonását emeli ki Wilhelm Dilthey, mely minden (civilizáció kebelén élő) vallásban közös: „az emberi lelkiismeretet a magasságba emeli, ahol érintkezésbe lépve az istenséggel és a láthatatlan dolgokkal, függetlennek érzi magát a világtól.“ A belső szabadság, a világtól való felszabadulás és annak birtoklása, tehát a szabadság megkülönböztetett jele a keresztyénségnek, mint minden szellemi vallásnak.

Igaz az, hogy a ker. szabadságot úgy kell tanulmányozni, amint az a vallásos életben megnyilatkozik, ez azonban nem jelenti azt, hogy egyszersmind nem a theologiai probléma is. Luther nem elégedett meg megfogalmazni az ő vallásos inspirációit, systematikus rendszerbe is foglalta azokat. Igaz, hogy a ker. szabadság nem úgy jelenik meg nála, mint a *reformatio par excellence* theológusainál, Melanchtonnál és Kálvinnál, mint egy „*locus theologicus*“ vagy mint egy fejezete a dogmatikának. A híres traktatus, amit Luther e tárgyra szentelt inkább egy izzó lélek fellángolása egy építő homília és majdnem egy költemény. Mégis Luther theologiai szempontból is földolgozta anyagát. Összefogjuk gyűjteni írásaiból azon különböző affirmációkat, legyenek azok megmondott definíciók, vagy pedig fejtegetések, hogy jól megmagyarázzuk azokat, igyekezni fogunk beállítani a ker. szabadság eszméjének *causalis finalis* vonat-

kozásait. Igyekezni fogunk megállapítani annak helyét, fontosságát és szerepét az ő theol. gondolkodásának organizmusában.

Továbbá tárgyunk egy vallás-psychologiai probléma. Nyilvánvaló, hogy Luther prófétai intuitiója, futó rögtönzései más arculatot adnak e gondolatnak, mint a Zwingli tisztá humaniz-musa, mely beható, de költői lendület és vallásos imaginatio nélküli. Meg fogjuk érteni, hogy Melanchthon methodikus, de istenfélő szelleme nem merné soha vállalni a merész megoldások felelősségét, amit vállalt az 1518—21-iki Luther idealiz-musa. Másfelől nem tűnik-e ki egy nagyon nyilvánvaló tempera-mentumbeli különbség a lutheri quietista szabadság és a determináció között, amellyel Calvin, az ő francia eszének szélsőségével megvalósítja a szabadság principiumát? Mégis a Luther karakterének az egyszerűsége nem elégséges az ő párticularis szempontjának megmagyarázására. Tekintetbe kell venni a sok, gyakran ellentmondó áramlatokat, amelyek Luther lelkére hatással voltak.

A mi problémánk összefügg még az erkölccsel. A ker. szabadság eszméje kettős arcúnak látszik. Az nem tekint csak a lélek boldogságára, a Kr.-ban való hit által, elnyert üdv-bizonyosságra; az jelöli a ker. személység erkölcsi egységét, az ő belső diszposíciójának l'eurithmiejét. Precizen ebben az értelemben koncentrálódott a komplex probléma a reformátor számára, amely annyira foglalkoztatta őt, t. i. milyennek kell lenni a vallásos és erkölcsi élet viszonyának és különösen ama vonatkozásnak, amelynek be kell veretve lenni a hívő szellemi élete és a kemény földi feltételek közé helyezett em-pirikus élete közé.

A mi tárgyunknak van még egy oldala, amely érinti a philosophiát. Amikor mi tárgyalni fogjuk a hit és szabadság viszonyát, vagy a spontaneitás problémáját, vagy a contingence kérdését, a szabadság eszméjének philosophiai tekintetét fogjuk kivirágoztatni.

A mi tárgyunk behatol azután a história területére. Arról lesz szó, hogy egy pillantást vessünk a vallásos érzelem, theolo-giai gondolat és az egyházi gyakorlat mozgalmaira, amelyek az Evangéliumok és Szt.-Pál óta készítik a keresztyén szabad-ság evolúcióját. Keresni fogjuk továbbá azokat a különböző erőket, amelyek a XVI. sz.-ban akár a század makacs ellen-hatása, akár kompromittáló túlkövetelése által kényszerítették a reformátort a ker. szabadságra vonatkozó első meggyőződésai módosítására, körülírására, elmélyítésére vagy épen a deza-vuálására. Fontos lesz a végén követni ezen eszme kifejlő-dését az életnek minden mezején és megfigyelni a protestáns kegyesség érdekes bifurkációit, amely egyrészt a lutheranizmus szelíd derűtsége felé, másrészt a kálvinisták tevékeny kezde-ményezése felé irányul.

A mi tárgyunk jelent a végén egy gyakorlati érdeket. A mai ember komolyan kérdezhetle, hogy a mai protestantizmus nem

módosította-e, sőt nem tagadta-e meg a reformátorok kegyességének vezető principiumait vagy legalább is nem helyezte-át az ő vallásos életük súlypontját. Mi nem tartjuk kötelességünknek részleteiben vitatni ezeket a vádakat, de igen erősíteni azt, hogy az ő ker. szabadságról való felfogása soha sem bírt oly poig nout érdeklél oly közvetlen aktuálítással, mint épen a mi napjainkban. Soha nem volt nagyobb szükség taunulmányozni, prédikálni és gyakorlatba helyezni, mint épen ma." Ezekben állapítja meg Will könyveinek programját.

2. *Charles Hauter*: „Religion et Réalité.” Vallás és Valóság. Egy vallásphilosophiai tanulmány, mely a tudomány és vallás viszonyát vizsgálja. A realitásról megállapítja, hogy az egy és folytonos. Az érzéki világ, a lélektani valóság csak formái, az egy és szigorúan folytonos realitásnak. E kettő és a többi formái a valóságnak, mint pl. a historiai, biológiai és sociológiai valóság egy „tout uni“-t alkot. Minden pluralis felfogás ezzel ki van zárva. Igaz, hogy a mai tudományok nem bizonyítanak e tétel mellett, de születni fognak új tudományok, melyek minden nehézséget eloszlatnak. Egy univerzális tudomány, melynek tárgya „l'univers” meg fogja teremni gyümölcsét. Ez a tudomány még nem létezik, ez még csak ideál. Ha az emberiség nem fog ide elérkezni, ez csak külső körülményekből magyarázható és nem a principium valótlanóságából. Ezen définitive tudomány tárgya: l'univers egy elrejtett tény, melynek mélységei még nincsenek felfedve. Mi látjuk a világegyetemet nagy vonásait, de nem látjuk még az ő lelkét. Ezen lelkét fogja majd leleplezni a définitive tudomány. — L'univers eszméjével szemben áll az Isten eszméje. E kettőnek viszonya a vallás és realitás viszonya. E viszony vagy ellentmondó és akkor egyiket suppressálni kell: a modern lélek magatartása szerint a vallást; vagy gyökeres dualista: Ritschl felfogása; vagy pedig harmónikus: Isten és l'univers coïncidal. Ez Charles Hauter felfogása is. Ez azonban nem jelent sem materializmust, sem pantheizmust a következő megfontolásoknál fogva. U. i. egyrészt a tudomány képtelen ma még az utolsó szót kimondani a realitásra vonatkozólag, még csak keresi azt, nem érkezett tökéletességre. Másrészt a vallás ismer egy személyes, mindenható lényt és erre az eredményre nem tudományos úton jutott el. Követel magának egy partikuláris ismeretet, de még nem valósította meg minden lehetőségeit. Tehát mind a kettő tökéletlen formában áll előttünk. Ha valamikor a fejlődés végén, — l'univers és Isten eszméje exacte lesz, akkor a tudomány és vallás találkozni fognak. „A tökéletes tudomány és tökéletes vallás nem fognak többé egymással küzdeni.”

3. *A. Causse*: *Les pauvres d'Israël*. Izrael szegényei. Izrael vallásának socialis történetét veszi benne az olvasó, nem a maga egészében, hanem fragmentaire-szerűen, amint az író előre is bocsátja bevezető soraiban. Egy ilyen munka csak archéológiai érdeket szolgál, mindamelllett aktuális a jelenkorra való

jelentőségénél fogva. Két aktuális gondolatot ragad ki az író Izrael történetéből és azoknak harcát, küzdelmét vezeti le, mutatja be bibliai dokumentumok alapján. Ez a két szemben álló gondolat: a gazdagság és szegénység. A gazdagság képviselői: a királyi civilizáció, az idegen elnyomók és a hellén invázió, amit pompás erővel ír le a szerző. Ezekkel szemben állnak a szegények képviselői: a proféták, zsoldárok és messiásvárók, akik kifejezik, hallatják az elnyomottak kiáltásait, az özvegyek és árvák panaszait prédikációkban; szegények tiltakozásait, rabszolgák fájdalmas nyögéseit, a társadalmi egoizmus ellen fellázzadtak Javéhoz való apellációit erélyes, csengő és lázadó énekekben, zsoldárokban: és a messiásvárók, akik küzdöttek, szenvedtek és reméltek, akik hirdettek egy jobb jövőt, akik éheztek és szomjúhozták az igazságot és lelkük elnyomatott a dolgok brutálításai által és egy egyenletlenkedő és kegyetlen világ látványa által. Ekkor fordultak a gonosz jelenből a jövő felé és Istenre apelláltak.

Muzsnai László.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A KÁLVINISTA NÉPÉLETBŐL.

Gazdag Gál.

Igy hívta mindenki, pedig mikor megismertem, már nem volt gazdag földi javakban. A hajlott kor gyöngesége reánehedezett vállaira s erőtlenné, roskalaggá tette az egykor délceg termetet. Mégis, volt benne valami, ami mindenkinek, ki vele szóba állott, tiszteletet parancsolt. Nem az a nemesség, amit a család Bethlen Gábortól kapott, s amire meghitt beszélgetés közben szívesen hivatkozott, hanem az a másik, amelyik a lélekben él.

Első találkozásunk unokájának esküvőjén történt. A sok vidám arc között, mely körülülte a lakodalmas asztalt, feltűnt nekem ez az őszhajú pátriárkha, aki csöndes szavával, szerény magaviseletével is uralkodni látszott a többiek felett. Előtte, mint valamikor a nagy hun király előtt, alig volt étel s a pohár bor is inkább csak a szokás kedvéért volt tányérra mellé állítva. Különbözik egész életrendjében volt valami természetes aszkétizmus. A válogatott ételekkel tele asztalt még nézni sem szerette, a vidám poharazásokban soha nem vett részt. Ő más eszközökkel tudott bizalmat és szeretetet kivívni magának.

Ime, most is feláll és beszélni kezd. Gyermekei és vejei — mind nagy, megélemedett emberek — unokáinak vidám, zajongó serege egyszerre elnémul és úgy hallgatja Gál apót, mint a tiszteletes úr prédikációját a templomban.

— Úgy érzem magam, mondja az öreg, mint Jákob pátriárkha, mikor maga előtt látta élete utolsó idején felnőtt gyermekeit. Ti is áldást vártok tőlem, mint tőle a gyermekek és unokák. De én nem tudlak megáldani titeket, mert erőm és hatalmam gyöngé. Hanem áldjon meg titeket az Úr!

Aztán mikor vége felé közeledett a lakodalmi ebéd, székét közelebb húzva hozzám, beszélni kezdett.

— Tiszteletes Uram, most került ide a faluba. Nekünk igen nagy szükségünk van most a jó lelkipásztorra. A nép egy pár év óta, nagyon elidegenedett papjától, egyházától. De most meg kell hogy hallgassuk a próféta szavát: szántsatok magatoknak új ugart s vessetek igazságot magatoknak, hogy kegyelemnek mértékét arassátok. Én már, fájdalom, nem sokat segíthetek a munkájában. Egy fiam volt, de az „végzés szerint”

elhunyt, s most már csak a leányaim vannak. Ők gondoznak öregségemben.

Ezután többször találkoztam vele. A szőlős kertek felé vezető úton sokszor láttam őt fölfelé haladni, majd visszatérni kevés takarmánnyal, amit állatainak gyűjtögetett. Egy ilyen útja alkalmával baptista apostolokkal került össze, kiknek figyelmét felhívták reá, mint aki mértékletes, tiszta, istenfélő életével alkalmasnak látszott arra, hogy tanításukat elfogadja. Ő azonban nyugodtan és öntudatosan válaszolt.

— Más fundamentumot senki sem vethet, mint amely egyszer vetetett, amely a Jézus Krisztus. Én Krisztusom mellett állottam egész életemben, s mellette állok halálomban is, nekem új tudományra nincsen szükségem.

Megvédelmezte hitét nem csak az újabb, de a régibb vallásalakulatok támadásaival szemben is. Mikor egyszer a „felső vidéken“ járt vásárban, éjszakai szállásra katolikus atyafiakkal került össze, akik őt református voltáért csúfolni kezdték. Ő azonban rögtön támadó állásba helyezkedett.

— Kiben hiszünk? — vetette fel a legfontosabb kérdést s mikor megállapodtak az Ur Jézus legfőbb tekintélyében, készen volt az alap, ahonnan replikáját folytathatta.

— Mi van megírva a János evangéliuma 10-ik részében? — S mikor az ellenfelek nem tudták megmondani, olyan hathatós tanítást tartott nekik a jó pásztorról, aki ezt mondotta: Más juhaim is vannak nékem, melyek nem ez akolból valók... és léssen egy akol és egy pásztor, hogy azok megszegyenülve hagyják el a küzdőteret.

De a bibliai légkör, honnan gondolkozásának és életfelfogásának erejét vette, nem tette őt gyakorlatlan álmodozóvá. Azt a szép kis székely birtokot, amit szülőitől örökölt, ügyes gazdálkodással meggyarapította, úgyhogy reá szolgált igazán a „gazdag“ elnevezésre. Mint gazdának és állatszakértőnek akkora tekintélye volt, hogy br. Kemény Béla, aki pedig szintén kiváló gazda volt, nem igen ment nála nélkül a vásárokbá. Ilyenkor kijárt neki a hely és az ellátás sokszor a legelőkelőbb asztaloknál is és ő sohasem élt vissza ezzel a megbecsülő előzékenységgel. Szinte megható volt az az őszinte, szeretetteljes viszony, amely fennállott a fejedelmi ágból származó főúr és az egyszerű szabad székely utód között.

Ennek a szellemi fensőbbégnek tudható be, hogy a községben alig volt olyan hivatal, amivel ne tisztelték volna meg. Tanító változáskor az egyháznak állandó helyettes kántora (s erre volt mindig a legbüszkébb) presbyterség, községi és megyebíróság szinte természetes sorrendben következtek el reája. De ő mindezekkel elsősorban szeretett anyaszentegyházának előmenetelét munkálta. Az új templom építése a 70-es évek közepe táján éppen az ő községi bíróságának idejére esett. Képes volt, bár nem volt kötelezve reá, az építést a gondnokkal együtt állandóan ellenőrizni és ha kellett, a közmunkában hanyagokkal

szemben bírói tekintélyével, hatalmával fellépni. Hogy mit jelent ez faluhelyen, ahol a község politikai vezetősége sokszor olyan kevés megértéssel kezeli az egyház ügyeit, mindenki elképzelheti.

Alig hagyta el az egyházzongnoki állást, egyháza igen nehéz helyzetbe került a faanyagot szállító csiki fuvarosokkal szemben. Ő azonban olyan diplomatikusan védelmezte meg az egyház érdekeit, hogy a fennálló követelést felénél is kevesebbre szállította le. Ekkor mondotta róla Solymossy István, a híres bögözi esperes, míg egyik kezét az új lelkész, másikat pedig az egyszerű presbiter vállán nyugtatta:

— Tiszteletes Úr, amíg ez az ember él, semmi fontosabb dolgot se cselekedjék az ő megkérdezése nélkül.

Egyházi bugóságának ez volt a legszebb jutalma.

Jól esett látnom minden vasárnap öreg szálas alakját a templomi székben, amint ajka körül valami jóságos szeretetteljes mosollyal hallgatta tanításomat. Tudtam, hogy nála termékeny talajra hull az ige s ez mindig megkéltszerezte igehirdetői buzgóságomat. Szinte üres volt a templom, mikor leverte lábáról az öregség gyöngesége s elmaradt annak látogatói közül. De ekkor én kerestem fel őt s ő prédikált nekem. Nem mondott bibliai elmélkedéseket, csak eseteket az ő életéből, s az egyház multjából, mégis minden szaván olt volt a Jézus világának tisztasága, fénye. Szavaira megelevenedett a régi világ az ő szereplőivel, küzdelmeivel, a szabadságharc apró, jellemző eseményei, az abszolutizmus az ő pontos, lelkiismeretes, de minden szabad vélemény nyilvánítást legázoló hivatalnokaival, a papválasztások intrikái, a község régi embereinek intím, jellemző élete. Mintha elsárgult levelű régi krónikákban lapozgattam volna, vagy valami régi százados tölgyfa leveleinek susogását hallgattam volna! . . .

Vigasztaló szavaimra kezével mindig megnyugtatólag legyintett, mint aki érzi, hogy ezekkel a kérdésekkel teljesen rendben van. Ha a jót elvettük Istentől, e nyomoruságot nem szenvednénk-e el? — szokta mondogatni Jób pátriárkhával s ezt a mondást kitörülhetetlenül belevészte családjá, környezeté lelkébe. Szerette idézgetni a CV dicséretet is: Én nem perlek, én nem merlek, igaz bíráim vádolni, ha elkezded itéleted én rajtam gyakorolni. „Végzés szerint” jött el hozzája az öregség s hálátlan volna, ha e miatt zúgolódnék. Harag, gyűlölség még e nehéz napokban sem fogta el soha lelkét. Hiszen, amint mindta, egy Róth nevű komisszáriustól hallotta ezt az igazságot: Ha valaki haldokló mellett volt, vagy olvasta a bibliát, nem tarthat haragot senkivel sem. Öreg élettársa mellette szenvedett ki és ő csak néma könnyekkel, fojtott zokogással mondott búcsút neki. Valamikor az ő édes anyja is az ablakon kihajolva, titokban siratgatta a szabadságharcban elesett két derék legény fiát.

Betegágyát féltő gonddal, fájó szívvel vették körül megélemedett kora leányai.

— Olyan jó volt ő hozzánk, mondogatták nekem, nem hogy a civódást, de még a hangos beszédet sem szerette. Ha valaki egy csirkére ártatlan átkot mondott, még azt sem hagyta szó nélkül: Nem tudod inkább azt mondani: hogy a sas egyen meg, ahelyett, hogyátkoznád?

Ezt az örökséget többre lehet becsülni az utána maradt földi javaknál.

A legújabb politikai és egyházi események mind érdekelték és kiváltották tapasztalatban gazdag lelkének bölcs ítéleteit. Vejei, unokái hozzájártak a legkényesebb kérdésekben kikérni tanácsát s én tudtam, hogy ezeket mindig Isten és az anyaszentegyház forró szeretete sugallja. Szinte rosszul esett, mikor egy presbiteri gyűlésen így nyilatkoztak róla:

— Hagyjuk őt ki az adófizető és választó egyháztagok sorából, mert az ő élete már úgy sem ér semmit.

— Én pedig, jegyeztem meg, ennek a legyöngült öreg embernek az életét többre tartom, mint sok munkabíró emberét.

Sokan nem szerették a társaságát bőbeszédűsége miatt. De aki időt szakított mégis az ő meghallgatására, nem bánta meg. Az meggazdagodott nem csak a múlt ismeretében, hanem élettapasztalatban és hithűségben is. Abban a tudatban, amire nekünk lelkipásztoroknak olyan nagy szükségünk van, hogy a kálvinizmus nem csak hitbeli felfogás, hanem erős, szilárd, tiszta jellemeket formáló élethatalom is.

Kóporsója mellett csak áldani tudtam az Istent, hogy hitünk életképességét, megszentelő, üdvözítő erejét egy egyszerű székely emberben nekem megmutatta.

Nagy Géza.

EGYHÁZI SZEMLE.

Az élő egyház.

Évmegnyitó beszéd a ref. theol. fakultáson, 1923. szept. 30.

Az elmúlt tanév záróünnepélyét és a most, Isten segédelmével meginduló új tanév megnyitó ünnepélyét aranyhid gyanánt köti össze egy szépséges ünnepnap, 1923 szeptember 5-ike, amikor ez áldott falak között tanári székébe iktattuk be tudós és nemes külföldi barátunkat, Dr. J. A. Cramer utrechti professzort, intézetünk tiszteletbeli tanárát. Sajnos, ezen a lélekemelő és nagyjelentőségű ünnepen hallgatónk serege még távol volt és nem vehetett részt, csupán képviselője által fejezhette ki érzelmeit; mégis úgy tekintek arra a napra, mint ennek a tanévnek megnyitó napjára, s tanútságait és értékeit a meginduló tanév annalesének első lapjára óhajtom feljegyezni. Ugy Cramer professor a maga székfoglaló beszédében, mint őt kísérő társa, Böhl groningeri theol. professor különösen a marosvásárhelyi lelk. konferencian tartott előadásában, továbbá mindketten baráti beszélgetésükben feltárták előttünk a nagy holland reformátusság lelkét, múltját, jelenét és eszményeit; mi pedig a magunk részéről igyekeztünk velük megismertetni a mi egyházunk, népünk és intézetünk lelkét, múltját, jelen helyzetét és élményeit. A térben és időben való találkozást ez a lelki és szellemi találkozás megszentelte és gazdag áldással borította el, most tapasztalnunk engedte Isten azt a mély és szent közösséget, amely a világ református népei és egyénei között, túl a faji és földi korlátokon, túl a szerencse és boldogtalanság állapotát elvlasztó örvényeken, a lélek és szellem egységében tényleg fennáll és égi biztatásként ragyog reá jövődönk szomorú útjára. Jézus Krisztusnak, isteni urunknak a Kálvin alázatos és hősies szellemén át egykor kiragyogott győzedelmes evangéliuma mindennél erősebb kapcsolóként fűzi össze ma is a földileg szétszakított és távoleső református népeket és egyházakat! Nekünk, árva Sionnak, nem a világból való, de a világi életünkhöz új erőt adó vigasztalást hoztak ennek a közösségnek a megérzésében, a mi holland kollégáink. Örvendetesen lepelt meg minket beszédeik nyomán annak felismerése, hogy a mienktől természetesen elütő nemzeti és egyházi történetük, mozgalmaik és körülményeik között miként dolgozott, viaskodott és győzött az igaz-

ságnak és szeretetnek ugyanaz az evangéliumi szelleme, amely a mi nemzetünk és egyházunk történetében is, ha talán fájdalmasabb tusákon és tragikusabb fordulókon át is, de mégis mindig élt és ma is élni akar. Boldog meglepetés volt számukra meglátni azt, hogy ilt járt testvéreink a theologiai tudományban és a valláséletben éppen a mi intézetünk szellemével rokon, sőt azonos szellemben élnek és dolgoznak, és valódi benső megszilárdulásunkra szolgált meghallgatása a náluk immár győzedelmeskedett harc történetének, mellyel a *hitvallásos felekezeti iskolák* felállítását, az állami intézetekkel való egyenjogosítását s ezzel jövődjüknek biztosítását vívták ki. És talán minden érték között, amit hoztak nekünk, éppen az volt a legnagyobb, hogy teljesen egyetértenek velünk abban, hogy az egyház életét, illetve az egyház által élő keresztyén életet csakis az egyház *iskoláinak* veteményes kertjei által vallják megtarthatónak és gyümölcsözteszethetőnek a világ számára. Hollandiában, amint azóta a hivatalos áll. statisztikában is láttam, addig, amíg a felekezeti iskolák meg nem nyerték teljes létjogukat és működési szabadságukat, óriási arányokat öltött a felekezetenkívüliség és ezzel együttjárt a holland politikai életben is a radikális, forradalmi és pogány életfelfogású irányzat felülkerekedése, Ez a példa is mutatja, hogy keresztyén eszményeken nyugvó, keresztyéni békeséget és valódi virágzó életet csak az a nemzet remélhet, amelynek ifjuságát a maga keresztyén felekezeteinek hitvallásos iskoláiban, krisztusi lélekben és isteni tervek szerint nevelik! Nekünk, akik immár az elverzésig és az összeroppanásig folytatott küzdelmet vivünk egyházunk iskoláiért, benső megszilárdulást és külső igazolást is jelentett holland professorunk és társa bizonygatója. s mi nyugodtak vagyunk Isten előtt abban, hogy iskoláinkhoz való ragaszkodásunk nemcsak a saját egyházunk és népünk, de az egész Románia számára is a tisztább, békésebb és gyümölcsözőbb élet érdekét szolgálja. Vajjon fog-e ez a belátás az államhatalom részéről is diadalmaskodni és mi lesz a mi iskoláink sorsa? . . . éppen ezekben a válságos órákban, sajnos, szomorú auspiciumok között vajudik. Azonban bármit mérjen reánk Isten titokzatos végzése, mi tudjuk azt, hogy nekünk a kötelességünk útja világos: akár a meglevő, kipróbált, intézményes módokon. akár új, a Lélek által mutató újabb módok és eszközök által, de minden erőnk-ből kell arra törekednünk, hogy gyermekeinket és ifjuságunkat a Krisztus evangéliumának, a református anyaszentegyháznak nevelői hatalma és hatása alá hajthassuk, hogy megtarthassuk népünket keresztyénnek és magyarnak, s hogy békés fejlődését mozdíthassuk elé annak az országnak, amelynek határai közé és polgáruil az isteni végzés helyezett bennünket. Nekünk, a Krisztus erdélyi magyar református anyaszentegyházainak olyan lelki kincseink vannak, melyeket nem azért bizott reánk az Ur, hogy elkallódjanak, hogy a földbe ássuk és véka alá

rejsük, hanem hogy nemzedékről nemzedékre plántáljuk azokat a mennyei aratás és szüret számára. Imádságaink, énekeink, Bibliánk, keresztyén eszményeink, tudományunk, hitünk és szeretetünk ez a kincs; nem a miénk, át kell adnunk azt növekedésre; imádságaival az eget megnyitó, énekeivel szívét megtermékenyítő, Isten igéjével életét megszentelő, eszményeivel a földi életet átnemesítő, tudományával céljait öntudatosan munkáló, hitével a bűnt legyőző és szeretetével a világ sebeit meggyógyító nemzedéket kell nevelnünk! Hol, ha nem a saját iskoláinkban? Mindenesetre a végsőig ott! — S ha, Isten nem adja, ott többé nem lehetne? — Akkor sem szabad elvesznie egyéneknek a falaknál! A léleknek élnie kell és a léleknek a maga világteremtő hatalmával új módokat és eszközöket kell teremtenie az élet számára, amelynek növelése reá bízott!

Száz s egy néhány ifjú ember iratkozott be újra ennek az intézetnek kötelékébe, erre az új tanévre. 31 fiatal lélek van közöttük, akik most jönnek, mint I. évesek, életpályát keresni és kezdeni. Egész kis hadsereg ez és valóban harcba indul. Minden harcnak vannak, lesznek sebesültjei, sőt halottjai is, Uraim, nem egy iskolába iratkoztak be csupán s ne gondolják, hogy kenyérkereset céljából jöttek. Ha önök ezt gondolnák, Isten mást gondol és az ő gondolatainak rettentő súlya alatt összetörik a méltatlan, de felemelkedik az engedelmes, mint a pálma.

Világos öntudattal, homályos sejtelemmel, vagy ellenkező gondolatokkal, de Isten szemével nézve *mindnyájan* azért vannak itt, hogy a magyar református anyaszentegyház népének szolgálói, misszionáriusai és pásztorai legyenek. S egy olyan pillanatban lépik át a szent határt, amikor az a munka, amelyre magukat eljegyzik, fájdalmaikat, terheket, megpróbáltatást, talán martyrságot jelentő arculatával fordul feléjük. Oh bizonyára e vonások mögül benső, szent örömök, égi szárnyalások, lelki győzelmeknek és isteni dicsőségnek fénye is ragyog majd! *Majd*, ha megérett reá a szívük!... De a mi anyaszentegyházunk válságos időket él. Nem ígérhet világi javakat, érvényesülést, még nyugalmat és csendességet sem. Követel: egész lelket, szívet és életet, Az anyaszentegyház válságát röviden ebben foglalhatom össze: *az intézményeken nyugvó és intézmények által élő egyház haldoklik és a lelki egyház van születendőben.* Az intézményes egyház: azaz egyházunk egész alkotmány- és jogrendszere, törvényei, hatóságai, szervezete. továbbá iskolái és mindenfajta egyesületei *magában véve* többé nem megtartó és életet plántáló hatalom. Jól értsük meg, hogy még abban az esetben is, ha mindezek teljes egészükben sértetlen érvényben maradnának, az intézmény — egyház még akkor sem volna többé önmagában elegendő feladata elvégzésére. S talán magának Istennek leckéje sulyosodik reánk az ezt fenyegető veszedelmekben: bűnös közönyünkben nagyos is

megszoktuk az intézményekben, sőt a falakban való bizakodást s nagyon is megszoktuk az egyházi életet törvények és hatóságok adminisztratív — bürokrata életében látni, miközben sorvadásnak indult, vagy a szekták zavaros életében keresett magának táplálékot az éhes és szomjas néplélek. Ősi alkotmányunk és törvényeink, egyházunk szervezete, hatóságai, drága iskoláink és a hivatalos egyházi adminisztráció mind nagy érték, ha a lélek teremti őket magának organizmus és lélmód gyanánt, de üres csigahéj, ha a lélek belőle kihalt. Nagy baj, ha a lélek pislákoló élete annyira megszokta ezeket a burkokat és mankókat, hogyha és amikor azok letépetnek, vagy lemállanak róla, gyámoltalanságában a fúvó szellőtől is megfagy, mert képtelen új köntöst csinálni magának. Elettől a veszedelemtől félttem a mi népünket s ezért találok a legfontosabb feladatnak a lélek újjáteremtését, felébresztését, megizmosítását, felfegyverzését; ezért áll döntő kíváncsággal gyanánt előttünk a missziói munka, mint léleképítő, nevelő és erősítő tevékenység.

Aki belülről nézi és figyelemmel kíséri egyházunk életét az utolsó öt év alatt, csakhamar meglátja, hogy miféle szerep vár mind határozottabb és követelőbb formában a mi theol. fakultásunk előtt.

Az intézményes egyház a mi nagy örökségünk a múltból. Ősi alkotmányunk és szervezetünk, valamint iskoláink ennek az örökségnek lényeges alkotói. Ezt az örökséget a változott viszonyok sokképen és alapjaiban rendítik meg és támadják. Csak természetes, hogy mint adott és kipróbált lélmódjaiban életünknek, egész lelkünkkel csüggünk rajtuk és ragaszkodunk hozzájuk. Védelmük és biztosításuk csaknem emberfeletti defenzívája teljesen magának követeli *egyházi főhatóságunk* minden erejét és képességét. A *hivatalos egyház* egész szervezete és gépezete ég és forog ebben a küzdelemben. Egyházi közéletünk vezéreit és vezető tényezőit szükségképpen igényli magának ez a létharc, éjjel — nappali gondjaikkal és felemésztő odaadásukkal. Nem szabad, hogy ők pusztá falakat és pusztá betűket védelmezzenek! Értsük meg pedig, hogy ha csak ez a harc emészti fel az erőket és csak azok és azokért harcolnak, amiknek látható formája a fal és a betű, akkor a harc még úgy is vereség lenne, ha győzelemmel végződne. Kell, hogy teljes erővel induljon és folytattassék egy *benső, lelki, építő munka*, amely e falak között és a betűkben a krisztusi lélek áldott életét ébreszti és ápolja, hogy az az élet akár a falak és betűk nélkül is, de bizonyára új falakat építve és új betűket írva majd, ha kell, de áldásait árasztva virágozzék és gyümölcsözzék e világban! E benső, lelki, építő munkának, ennek a *missziói munkának* a műhelye, a termelő helye, az irányító gócpontja kell hogy legyen ez az intézet, ahol a jövőndő lelkipásztorok erre neveltetnek s amely a maga szellemi tőkével és életerejével, mint a kovász a tésztát; hatja át az egyház életét.

Intézetünk eddig is, évenként fokozódó tudatában volt ennek a hivatásának. Már akkor is, amikor új helyzetünk első két évében fentartásának terheihez kérve segítséget, látogatták tanárai és növendékei a gyülekezeteket, kifejezett célja volt többet adni, mint venni: t. i. lelki és szellemi összeköttetést keresni a gyülekezetekkel és e lelki front kiépítését kezdeni meg. Az utóbbi időben pedig az egyes egyházmegyék lelkeszeivel, presbiteriumával és gyülekezeteivel tartott konferenciákon tanáraink tudatos programszerűséggel kezdték meg a lelki egyház e benső kiépítését, s megkezdették a vallásos irodalom felmérhetetlen jelentőségű hatalmának szervezett formába öntését is. Hangsúlyozom azonban, hogy kevesen vagyunk hozzá és nagyon szerények az eszközeink, — de Isten segítségével ez a munka fejlődni fog, mert egyre több és több lelkipásztor-testvérünk áll bele. — Azonban intézetünk igazi hivatása elsősorban az, hogy a *növendékeiben* alakítsa ki nevelői munkájával azt a missziói, építő lelkületet, amely majd erdélyszerte munkába áll a lelki egyház megépítésére. Nem kevesebbről van szó, mint az összes lelkipásztori tevékenységek megújodásáról, *úgy szellemükben, mint eszközeikben*. Az igehirdetés, akár templomi formájában, akár a szélesebbkörű evangelizáció és vallásos irodalom módjain, akár a családi életben, akár a társadalmi formációkban kínálkozó alakjaiban: a vallásos nevelés iskolákban és iskolákon kívül: a lelkipásztori gondozás és szeretetvékenység, az uralkodó bűnök ellen való speciális küzdelmek szervezése, s egyszóval mindaz, ami által a lelki egyház munkálkodik, szellemében és eszközeiben is újjáultra vár. Ez evangélium örök kincsét a mai helyzet és körülmények ezerféle szűksége szerint kell forgatni és gyümölcsoztatni. Semmi sem maradhat többé általános, mindennek speciálisnak és aktuálisnak kell lennie. Egy nagy, öntudatlan, gyümölcstelen kincsnek kell *forgótőkévé* alakulnia egyházunkban, hogy maga az egyház is mozgóvá és elevenné legyen s Isten angyala leszállván, megcsapdossa szárnyaival a Bethesda holt vizét, hogy felbuzogjanak a mélyből a gyógyító erők. Az intézményes egyházban a lelki egyháznak megmozdulását jelenti az, hogy — ha egyelőre a létharc zajában még kevésbé feltűnően is, — de életünk homlokterébe kezd nyomulni a *belmisszió* kérdése. Hogy fogalmilag helyes e ez a név, s hogy ki mit és mennyit ért alatta, az most mellékes; a tény az, hogy e név alatt a *lelki* egyház, magát a hitben építő, a reménységben megújuló s a szeretetben megvalósító: *evangelizáló, nevelő és pásztori* egyház lelke kopogtat az intézményes egyház ajtaján, hogy bebocsáttatva, betöltse azt étellel.

Nem lehet feladatomban ennek útjait és programját adni most. Csak arra mutatok rá, hogy *mi* lenne e belmisszió eredménye? Egy nép amelyiknek mindennapi kenyere az Isten igéje; egy nép, amelyik imádságból élne és merítene erőt, hogy éljen; egy nép, amelynek szíve teljéből zsolttárok csordulnának

balzsamul; egy hívő nép, amely hit által, kegyelemből nem szorulna senki kegyelmére az élő Istenén kívül; egy nép, amelynek munkás szeretete megkeresné és megtartaná az elveszetteket és megtartaná önmagát. Egy egyház, amelyhez nem kényszer fűzné híveit, de amelyhez tartozhatni legfőbb boldogság és amelyből kivettetni kárhozat. Mert hiszen ez az egyház ilyen volt és ilyennek kell lennie. Hogy pedig az egyház — sok fala és betűje dacára is nem ilyen — azt fájdalom, bizonyítják a láda fenekén penészedő bibliák, az Istent nem dicsérő néma ajkak, az imádság helyett káromkodó lelkek, a világ szekere után futó és önző nép. Nagyon kell szeretnie ezt a szegény népet és mindennél jobban kell szeretnie azt a dicsőséges lelki egyházat, a Krisztus menyasszonyát, annak az ifjúnak, aki ma lekipásztor akar lenni! Saját szívének kell előbb összetörnie, hogy megújult életéből életet adhasson másoknak! Mert hiszen sokan azt gondolják, hogy ez a szabad, személyes munkán és odaadáson felépülő missziói munka épen kevésbé kötött volna miatt könnyű feladat. Vannak olyanok is, akik nem is tartják munkának, csak szavakkal való játéknak. Sőt a legtöbben azt hiszik, hogy ehez a munkához minden előkészület nélkül is, mindenki, de legalább is ők, eo ipso értenek.

Az evangelizátor, a nevelő és a pásztor eszménye azonban valósággal százzorta nagyobb előkészületet kíván a régi, hivatalnok-papénál. A gyülekezettről való eszménye mutatja ezt. A lelki egyház valamennyi tagja evangelizátora, nevelője és pásztorja. A teábizottáknak, ha csak a saját személyének és családjának is; ilyen királyi nép és szent papság, a próféták öröksége között a lekipásztornak valódi vezérnek kell lennie. S e vezérség eszménye szabja meg a *lekipásztorok nevelésének* programját abban az egyházban, amely lelki egyház akar lenni. Sokunknak emésztő gondját képezi a lelkésznevelés és képzés reformja. Azt hiszem, mihelyt egyoldalúságoztól mentes és tiszta képet alkottunk magunknak a lelki egyház mibenlétéről, feladatáról, életéről s ehez szabjuk a lekipásztori eszményt, biztos alapra helyezkedünk ebben, a jelenleg sajnos hol elméleti, hol gyakorlati szempontból egvoldaluan kiélezett, nyugtalanító, mert életbevágóan fontos kérdésben.

Sok terv vetődött fel már errenézve, de én nagyon szeretnék egyet: azt t. i., ha maga az az ifjuság, amelyik a lelkipásztori pályára készül, a tervek között nem tévesztené el, sőt világosan meglátná azt a *három* egyformán fontos szempontot, amellyel akármiféle törvény vagy szabályzat keretében számot kell vetni. S ezek a következők: 1. Egyetlen ifjú se adjon hitelt, egy pillanatig se, annak a felfogásnak, amely egyoldaluan *tudományellenes*. Kétségtelen, hogy akármelyik tanterv, amely szerint megy, vagy menni fog a lelkészképzés elméleti oldala, mindig átlagos és minimális követelményeket állít fel. A köteleztetés, mennyiségi és minőségi szempontból különböző és

változó lehet, az *alkalomnak* és *lehetőségnek* azonban a theol. tudományokban való növekedésre mindig többnek és mélyebbnek kell lennie. Amire én kérem ifjú testvéreimet, az az, hogy soha se elégedjenek meg a minimális követelményekkel, hanem törekedjenek a maximumra a tudományos képzettségben. Valamennyi theologiai studiumnak természete és tendenciája az, hogy építő erővé váljék a lelkipásztor és az egyház életében. Egyik sem felesleges és egyik sem haszontalan. Ha az egyház esetleg kevesebbet követelne, a theologusoknak *szabad* és *bensőleg kell* többet tanulniok s áldozatokat hozniok a tudományos képzettségükért. Igazi igehirdető, nevelő és pásztor, ak. teljes öntudatossággal nemcsak éli, de védelmezni és érvényesíteni is tudja hitét egy komolyan megalapozott világnézet és erkölcsi életeszemély keretében, — nekünk pedig ilyenek kelleneek, — csakis a tudomány fegyverzetében gyakorlott ember lehet. Mihelyt a lelkipásztorok a theologiai tudomány komoly és szolid alapján állanak, nem lesz többé üres az igehirdetésük, lelketlen és unalmas a tanításuk, csupa sablon és esetlen technika a pásztori munkájuk, nem fognak hebegve és kapkodva állani felekezeti, szektárius, vagy társadalmi támadások záporában, nem fognak tájékozatlan tehetetlenséggel állani a lelki munkával szemben, tudni fognak látni és cselekedni s szolidaritásuk és egyesüléseik nem fognak szalmacséplő egyházpolitikai és anyagi vitákban kimerülni s barátságuknak is meglesz a nemes tartalmat adó alapja. A tudomány szeretete, művelése és ~~áldásai nélkül megszűnt a~~ kálvinista lelkipásztor typosának létjoga, amely a hit teljes öntudatosságán és vezéri biztosságán sarkallik s ezért van az, hogy a tudománytalan kálvinista papnál sokkal kiválóbb a szektavezető, mert fanatizmusával mindig felülkerekedik a lapos, mezitlábás, korlátolt látóképességű és szenvedélytelen fapapon.

Nincs és nem is lehet egyetlen példa arra a keresztyénség történetében, hogy az igazi lelkivezér ne lett volna igazán öntudatos is a maga hitében. A leglobogóbb vallásos szenvedélyek is csak azoknak az életében lettek termékenyítő és építő hatalommá, akik annak a szenvedélynek leglelküismertesebb megelemzésével, öntudatosításával és tudatos munkabá-állításával lettek uraivá. Ellenkező esetben inkább féktelen rajongásokra és rombolásra vezettek. Nekünk a vallás hőseiről kell vennünk a példát, s ha a theologus ifjú tanulmányozni fogja Pál apostol, Augusztinus, Luther, Kálvin, Schleiermacher és Robertson életét, már pedig kell ezeknek az életét valósággal magábaszívnia, — akkor nem fog a tudományellenes hamis jelszóknek felülve, üres és tompa lélekkel, tuskóként vetődni ki a legszentebb misszió mezejére, amelyen csak a csiszolt és éles ekevas tud szántani s a kihegyezett, ragyogó nyilvessző célba találni. Szeretném ebben a tekintetben a mi ifjúságunk lelkének teljes önérzetességét és minden nemes ambícióját felkorbácsolni és kiváltani, hogy soha ne engedjék magukat sem

a saját természetük vis inertiae-je, se a mások síralmas felületessége által eltántorítottatni engedni a Szegedi Kis István, a Geleji Katona, a Szenczi Molnár Albert, a Tóthfalusi Kiss Miklós, a Bod Péter örökségétől és annak a nemeslevélnek kötelezettségétől, mellyel Bethlen Gábor tisztelte meg a tiszteletes és tudós lelkipásztorok rendjét. Biztosíthatom önöket, hogy a mi intézetünkben mindig lesz módjuk és alkalmuk ezt a szent örökséget művelni és hogy mi a jó theologus mértékénél sohase fogjuk méltatlanul elhanyagolni a tudományt illető mérővesszőt. Semmi szín alatt és soha nem fogjuk megengedni, amíg a nevelésük a mi kezeinkbe lesz letéve, hogy bármiféle divat vagy kísérletezés leüthesse a fejükről a kálvinista papnak ezt a szellemi koronáját és a szellem legnemesebb erőinek teljességét igénylő szent missziójukat lelketlen és útszéli ismeret-halmazzá és nyikorgó technikává alacsonyítsa le. Mi azt akarjuk, hogy lássanak a saját szemükkel és a szellem öntudatos erejével győződjenek meg az evangélium szívetrendítő és örökéletet adó isteni igazságáról. Mert csak így fognak élő bizonyágtevői lenni Krisztusnak és ezáltal lesznek boldog munkásai az élő egyháznak. Csak így fog lelket, értelmet és tartalmat nyerni a kezünkben mindaz, amiről azt mondtam, hogy *fal* és *betű* az egyházban.

2. A tudománynak azonban minden időben voltak olyan félreismerői és gőgös önámítói, akik igazában persze nem voltak tudósok soha, s akik mereven el akarták a tudományt választani, az élettől, a gyakorlattól, a munkától, a hit és a szeretet mindennapi, szent áldozataitól. Ezeknek a boldogtalanoknak szinte az volt a mértékük a tudomány igazi mivoltára nézve, hogy az mennél terméketlenebb legyen az életre.

Ifjú testvéreim, soha, egy pillanatig se üljenek fel annak a hit, a gőgös és üres tudákosságnak, amely egyoldaluan *gyakorlat-ellenes* és ezzel *életellenes*. A tudomány arra való — és ettől ne tágítsanak, hogy életet fejlesszen, gazdagítson és nemesítsen. A theologiai tudomány feltétlenül arravaló, hogy a hitet építse, a szeretet életét gazdagítsa, a lelkeket az élő Istenhez kapcsolja és a Krisztusban megszentelje. Nem abban az alacsony értelemben, amely minden ismeretnek az útszéli, utilista hasznosságát önzően és bután méricskéli, hanem abban a magasabb értelemben, amely a tudomány csúcspontját az életet parancsolóan irányító, a lelket tetterővel megtelítő eszmények kibontásában, igazolásában és elénkállításában látja. Ebben az értelemben a theologia *gyakorlati* tudomány. Lélek-emelő és boldogító élmény meglátni és átélni a lelkünkben azt a szent folyamatot, amint ez a tudomány anyagát értékrendszerré dolgozza fel és a kezünkbe adja az áldott eszközöket és módokat ezt az értékrendszert éhező és szomjazó lelkek mennyei kenyerévé és italává tenni. Hasonlíthatnám ezt a munkát egy grandiózus haditerv megkészítéséhez, amellyel a bűn legyőzésére, a lelkek meghódítására készülünk: kialakul

előttünk a csatatér, az emberi lélek finom, minuciózus, pontos és gazdag képe, az ellenség hadállásai, ereje, titkai feltárulnak; az utak, amelyeken megközelíthető, bekeríthető, elszigetelhető, megsemmisíthető az ellen; számbavétnak a fegyverek, amelyekkel győzhetünk és begyakoroltatnak; minden akadály, nehézség, minden előny és segítség kombinációba kerül; az Isten hadserege felszereltetik táplálékkal, ruházattal, fegyverekkel és biztos pillantással, nyugodtan és lelkesen indul a győzelemre. Vagy hasonlíthatnám egy épülő templom tervrajzához, munka és költség előirányzatának készítéséhez is, ahol a lelki telek, az élő kövek, a szellemi homlokzat és belső berendezés, s az az ezerféle meggondolás és tekintet jó számításba, amellyel egy ilyen felséges templom, a Krisztus lelki teste, az Anyaszentegyház, a mennyei formában, az Isten országa építetik meg a bűn világának romjai felett. De bármihez hasonlítsam is, az az egy bizonyos, hogy minden, ami tanulmányainkban és életünkben itt folyik, szent, ünnepélyes és odaadó előkészület az életünk nagy missziójára, s azt az előkészületet semmi részében felületesen venni, elhanyagolni, lekicsinyelni, ünni, megvetni nem szabad. Ennek a tudatnak kell áthatnia egész munkánkat és akkor az Isten kegyelme, csodásan beilleszti, egy titokzatos egészbe a legapróbb részleteit is a tudománynak és az életnek.

Csak azt ne várja soha senki, hogy kész receptekkel, sőt kész patikával fog innen kimenni és mindenre, amibe az életben beleütközik, egy varázsszóval tud majd felelni. A gyakorlatiaságnak ez a felfogása hamis és méltatlan is. Hiszen önök nem gépek, hanem élő lelkek. Nem szájukbarágott szajkóságot, nem gépiesen végzendő technikai fogásokat, hanem készségeket visznek magukkal. Sőt nem is befejezett ismeretkincset, hanem arravalóságot a továbbfejlődésre. Soha se fogja pld. a Biblia mérhetetlen gazdagságát használni tudni az, aki azt hiszi, hogy csak annyi van benne, amennyit itt neki megtanítottak belőle. Nem. Hála Istennek, az Isten ígéje is, az élet is ezerszerre gazdagabb, a lélek pedig ezerszerre változatosabb annál, hogy néhány esztendő alatt minden lehetőséget egyrűen be lehessen vágni és aztán csak előrangatni.

A neveléstudomány hála Istennek régen szakított már ezzel az obskurus felfogással és belátta, hogy a nevelés feladata nem materiális, hanem formai, azaz nem befejezett és kész tartalom betömködésében áll, hanem a végtelenül fejlődni képes, a halhatatlan lélek erőinek és képességeinek fölébresztésében és önálló munkára való megedzésében.

A mi régi világunkban, a lelkészképzésben is érvényesült az a szánalmas és nevetséges felfogás, amely új és új gyakorlati ismeretek beiktatásával akart jó papokat nevelni: hol egy kis méhészetet, hol egy kis mezőgazdaságtant, hol egy kis irodavezetési tudományt csapott még hozzá a recsegő székér

rakományához s azt hitte, hogy már minden rendben van. Pedig a lélek arravalóságán fordul meg a dolog.

3. És itt térek át a harmadik és utolsó szempontra, amelyen a lelki egyház papjainak nevelése sarkallik. Mindent nem lehet megtanítani, a nevelést nem lehet véglegesen bef jezetté tenni semmiféle iskolában. Nemcsak; sőt nem is lehet a tanártól és az iskolától várni egyoldaluan az alakító munka elvégzését, épen, mivel lelkek és személyiségek alakításáról van szó. Amit mi tehetünk, az voltaképen a légkör, a lehetőségek, az alkalmak megadása és az idősebb testvér szeretteljes irányítása. Sohasem szabad azonban elfelednünk a munkának azt a részét, amely *saját magunkra vár*. Az a munka, amelyet a theologus végez önmagán, voltaképen nagyobb és döntőbb, mint az, amit az iskola végez rajta. Ha az ifjú lélek maga nem siet beleplántálódni a nevelés légkörébe, ha nem törekszik engedelmes szívvel és elmével maga ragadni meg a neki nyújtott alkalmakat, lehetőségeket és irányítást, akkor hatástalanul pereg le róla minden és a legkitünőbb tanterv, a legjobb technikai berendezkedés és a legjobb tanári kar is tehetetlen marad vele szemben. Saját maguknak kell tehát, nagy és odaadó tusakodással alakítaniok magukat Isten szolgálívá.

A Szentírás ezt a hit harcának nevezi. Ezt a harcot imádkozásban, imádságos életben, elmélkedésben, a bűn ellen való elszánt viaskodásban, a keresztyén élet gyakorlásában, saját testvéri társadalmukban a bocsánatra és segítésrevaló állandó készségben, szolgálatban és szeretetben kell megvívniok. Ez az a tér, ahol végtére is egyedül állanak Isten előtt és egyedül kell találkozníok Krisztussal. De odaadásuk mértéke szerint nem lesznek egyedül, mert tudatos harcuk első pillanatától fogva velük lesz Isten a Krisztusban az ő Szentlelke minden esedezésével és erejével. És ebben a tekintetben bennünk, tanárikaiban mindig bizalommal keressék és fogják megtalálni az ugyanolyan harcot vívó, idősebb, tapasztaltabb és a támogatásra mindig kész testvért. Legőszintébben óhajtjuk, hogy a mi intézetünkben a tanár és a diák viszonya ne iskolás, hanem közvetlenül baráti viszony legyen. És erre nézve Önök még többet tehetnek őszinteséggel és bizalommal, mint mi. Ezen a téren, amely a legszentebb, mert Isten színe előtt folyó személyes életközösség, s mert itt maga az élő Isten nevel minket, tanárt és tanítványt a közös áhitat és közös munka forró légkörében, ezen a téren fog a lelki egyház igazi vezéreinek kialakulása eldőlni. Még mindig megfosztva épületünk nagy részétől, még mindig nélkülözve a legszükségesebb technikai és anyagi eszközöket a nyugodtabb és rendszeresebb munkához, mégis Istenbe vetett reménységgel indulunk az új tanév feladatainak, ha egyszer sikerül ilyen lelki közösségbe lépnünk egymással.

Munkánknak eddig is mindig odaadó s bölcsességgel és szeretettel mindig mellettünk álló irányítóját és támogatóját, a főtiszteletű Püspök Urat és az intézet mélt. Előljáróságát tisz-

telettel kérjük, hogy ebben az évben is legyenek számunkra azok, akik eddig voltak s midőn úgy reájuk, mint intézetünkre, tanárainkra és ifjúságunkra a kegyelem Istenének áldását kérem, az 1923—24. iskolaévet ezennel megnyitom.

Dr. Makkai Sándor
igazgató.

Világkapcsolatok

Egyházunk az utolsó néhány esztendőben olyan eredményt könyvelhet el, mely semmikép sem kicsinylendő, sőt melyekre belső nehézségeink és küzdelmeink között a megnyugvás érzésével gondolhatunk s ez az, hogy kapcsolatba jutott olyan szellemi mozgalmakkal, melyek a keresztyénségnek az egész világra kiterjedő és ma is élő hatását dokumentálják. Igaz, hogy e mozgalmak s általuk a világ keresztyénségének figyelmét egyházunkra ennek súlyos helyzete hívta föl, de tőlünk függ, hogy e kapcsolatokban azt keressük, ami azok igazi jelentőségét teszi és azt várjuk tőlük, amit adhatnak: a keresztyén közösségnek, az egymás hite által való épülésnek tényét. Csakis ez a várakozás ment meg bennünket a csalódásoktól és ez vezet rá, hogy egyházunk e kapcsolatok által hitben erősödjön és a nehézségek és bajok elviselésére készen teljesítse azt a hivatását, melyet Isten ezen a földön jelölt ki számára.

A „Nemzetközi Jóbarátság Világszövetsége“ titkárának látogatásából és a konferenciából az a meggyőződés emelhető ki, hogy egyházunknak ebben a munkában egész őszintén, a testvéri lélek minden erejével részt kell vennie. Akár lesz eredménye annak a munkának, melyet a Világszövetség végez, akár nem, egy tanúság világos a számunkra: a világ jelenlegi nehézségein csakis öntudatos, komoly keresztyén emberek testvéri megértése segíthet. Ha valamikor oda juthatunk, hogy Krisztus lelkétől vezetett lelkek, minden más szempontot félretéve, csakis Isten országa érdekeit nézik s ennek a terjesztésére és megvalósítására vezető eszköznek tekintik ez egyházat, de az államot is, akkor mindkét részről könnyen megszűnnek az ellentétek, az ideges aggodalom is, de az ok nélkül való gyanú is. Ezt a gondolatot épen a mi kálvinista egyházunknak kell komolyan és világosan látnia s ezért a célért épen mi, protestánsok vagyunk hivatva dolgozni.

A „Presbiteri Világszövetség“ zürichi konferenciája végteleen áldásokat jelentett egyházunk számára. Ez áldások közül első a világ reformátusainak az a testvéri szeretete, mely a szövetségen át megnyilvánult. Csak felületes, világias lelkület

kicsinyelheti annak a gondolatnak a fontosságát, hogy külföldi testvéreink lélekben együtt vannak velünk és imádkoznak értünk. A lelkek ezen kapcsolata, mely felette áll minden elválasztó korlátnak, minden kálvinista keresztyén lelket mély megindulással és szent erővel kell, hogy eltöltsön, amely erő függetlenül minden anyagi szemponttól, él és munkál a lelkekben. Mindennél drágább ajándéknak kell tartanunk és tartjuk is a velünk való együttérzést, a testvéri szeretet melegét, azt, hogy éretünk Istenhez fordul, ügyünket és nehézségeinket Isten elé terjeszti sok millió református testvérünk. Emellett azonban konkrét segítséggel is járul egyházunk küzdelmeiben a Presbiteri Szövetség, mikor maga is keresi azt az utat, melyen át bennünk a lélek erejét és munkáit követheti. A zürichi konferencia először is arra figyelmeztette az összes, kebelébe tartozó egyházakat, hogy főfeladatuknak tartásuk magukat a lelki munkára felkészíteni és keressék azokat a módokat, melyeken az egyház egyes tagjaiban a krisztusi életet erősíthetik s őket öntudatos keresztyén személyiségekké tehetik. „*Élő gyülekezetek — élő egyház*” ez az első üzenete református testvéreinknek. A másik az, hogy azt a megelevenítést az egyházi ker. életnek a *biblia* erejével és segítségével lehet elérni. A bibliát vissza kell helyezni régi jogaiba, arra a polcra, ahol állania kell, híveink, gyermekeink, tanítóink és lelkipásztoraink kezében és életében, téves, világias, vallástalan „kultúreszmények” helyett ennek kell iskoláinkban uralkodnia, templomainkban az ebben kijelentett Igének kell elhangoznia s egész életünket a *biblia* által a Jézus élő személyiségének kell áthatni. Végül a harmadik üzenet az, hogy saját magunkat és népünket rá kell nevelnünk az *adakozás* szent munkájának gyakorlására, tudván, hogy Istentől áthatott s az Ő anyaszentegyházaért élő lelkek örömet adják oda mindenüket az Isten céljaira, A zürichi konferencia nyomatékosan, testvéri szeretettel felhívta a református egyházakat, hogy térjenek vissza arra a gondolatra, melyet a keresztyén egyház elejétől fogva vallott, hogy az *adakozás* kiegészítő része a keresztyén életnek, mely cselekedet nélkül a hit önmagában megholt s vezessék be a kultuszba az *adakozást*, nemcsak úgy, ahogy most van, hanem az istentisztelet állandó, integráns alkotórésze gyanánt. Kétségtelen, hogy mindhárom gondolat olyan, melyek megragadásától egyházunk belső életének jövője függ.

Az „*Ifj. Ker. Egyesületek Világszövetsége*” kiküldöttje szintén hozott nekünk üzenetet s megerősítette régebbi kapcsolatunkat s ez az üzenet az *ifjúságra* vonatkozott. Figyelmeztetett arra, amit ez a kapcsolat tud adni nekünk: komolyabb megértést az ifjúság gondozása iránt, komoly munkát abban az irányban, hogy az ifjúságban az anyaszentegyház és az egész keresztyénség jövőjét munkáljuk és szeressük. Az eddigi nagyhangú, de eredménnyel nem járó egyesület-alakításokról ezentúl le kell mondanunk s személyes, komoly mun-

kával kell az ifjúság gondozását végeznünk. Az előbbi módszernek semmi komoly eredménye nem volt, ez a személyes munka már meghozza a sikert. Elsősorban ezért meg kell ismerkednünk azokkal a módszerekkel, melyek az Ifj. Ker. Egyesületi munkában alkalmazhatók, a bibliakörök, az ifjúsági kirándulásokon, szórakozásain való részvétel, azok vezetése módszerével, sohasem felejtvén el, hogy ez új módszerek elsajátításához komoly keresztyén életfelfogás, sok buzgalom és munka szükséges (e tekintetben lapunk igyekszik lelkesítársainknak segítségére lenni) s hogy csakis a saját életünk komoly munkájával és átszentelésével leszünk képesek azt végezni. Tanáraink, tanítóink is meg kell, hogy ismerkedjenek e munkával, mert reájuk az ifjúság gondozásában nagy feladatok várnak. Az a meleg testvéri fogadtatás, melyben a Diákszövetség Országos Szövetségében a mi diákjainkat fogadták román diáktestvéreik, már kedvező jele egy jövőben szervezetesebben kiépíthető közeledésnek és testvéri megértésnek.

Végül a „*Vasárnapi Iskolai Világszövetség*” küldöttét, Victor János urat üdvözölhettük s hallottuk általa azt, hogy a Vas. Isk. Világszövetség szívesen veszi fel a kapcsolatot a mi munkánkkal. Eddig már folyó munkáinknak ezen a téren, előhaladása és diadala várható e kapcsolattól. A vas. isk. munka fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni. Nem szabadna, hogy legyen egyetlen gyülekezet, ahol az bevezetve nincs. Új távlatok meglátását hozta a Világszövetség kiküldötte, új feladatokat, hogy ebbe a munkába belekezdni, előleges tanulmányozás után, mindenkinek, tanítóinknak, intelligens s arra alkalmas ifjaknak és leányoknak bevezetése, a módszer elsajátítása egyházunknak a gyermekek iránti kötelessége.

Ime ezek azok, amiket a világ keresztyénségével való kapcsolatok nekünk hoznak. Ráeszmelés jelen feladatainkra, megértése annak, hogy *első kötelességünk* a vallásos élet ápolása, tagjainknak a Krisztushoz való vezetése s ha ezt tesszük, mindenké megadatnak nekünk ráadásul. Utmutatás és lelki segítség, ezeknek a feladatoknak elvégzésére, a más ajkú testvéreink imádsága és rokonszenve. És ezekből a kapcsolatokból új munkaerőt, a lélek új erejét kell merítenünk s ez legyen ezeknek áldott eredménye. Ha *ezt* várjuk testvéreink rokonszenvéből s *ezt* tanuljuk tőlük, meggazdagodva érezhetjük magunkat. Mit használ nekünk, ha az egész világ rokonszenvét megnyerjük is, ha kárt vallunk abban a lélekben, melynek őrizetére és ápolására ide állítottunk?

I. L.

Egyházkerületi közgyűlésünk jelentősége.

Nov. 23—25-én zajlott le az erdélyi református egyházkerület népes közgyűlése Kolozsvárt, a ref. theol. fakultás disztermében. A közgyűlésről való részletes tudósítást a Református Szemle hozta, s a jegyzőkönyv fogja teljességében megörökíteni, mi itt csak leszögezzük jelentőségét a következőkben:

1. Isten iránti mély hálával kell megállapítanunk, hogy azon súlyos 15 hónap alatt, amely a múlt közgyűléstől fogva eltelt, egyházkerületünk belső konszolidációja, szellemi egysége, lelki tömörülése nagy mértékben haladt előre s erről a közgyűlés tanácskozásainak méltósága, súlya, bölcsessége és belső értékessége felemelően szép bizonyágtételt szolgáltatottak.

2. A közgyűlés tárgyalásainak túlnyomó részét az elemi és középiskolák működését gátló, sok tekintetben pedig egyenesen megsemmisítő miniszteri rendeletek és sérelmes közigazgatási intézkedések foglalták le. A valósággal történeti jelentőségű vitákban kidomborodott és határozattá érlelődött az, hogy a sérelmes rendelkezések nem hajthatók végre, ellenük Ófelségéhez folyamodik a kerület s ha ez is sikertelen maradna, sürgősen, 8 nap alatti összehívásra ismét egybegyűl, hogy végleg megállapítsa, lehet e továbbra is az esedezésnél maradni, vagy a rezisztencia s a férfiúi tett pillanata érkezett-e el? Ez a határozat valóban döntőjelentőségű egyházunk életében.

3. Mi a legnagyobb jelentőségűnek ítéltük a *belmissziói* munka irányítására hivatott intézőbizottság megalkotását, a mely által végre lehetségessé válik egyházunk lelki frontjának megkeresése s az élő egyház lelkének felszabadítása és munkábaállítása. Adja a kegyelem Istene, hogy fakadjon e közgyűlés nyomán élet és gyümölcsözés egyházunkban az Isten országa növekedésére!